

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

DE ONBEVAARBARE WATERLOOPEN RECHTEN DER OEVEREIGENAARS

De wet maakt een onderscheid tusschen de bevaarbare en de niet-bevaarbare waterloopen. Dit onderscheid is niet zuiver theoretisch, zooals het wel eens zou kunnen worden gedacht, maar vindt integendeel zijn weerslag in hun rechtstoestand, welke ten zeerste verschilt. Eerst en vooral, welke zijn de onbevaarbare waterloopen? In principie zijn het degene, die bestuurlijk als dusdanig worden beschouwd. Ingevolge artikel 1 der wet van 7 Mei 1877 is, inderdaad, de Bestendige Afvaardiging in iedere provincie, met de medewerking van de plaatselijke gemeentebesturen, overgegaan tot het opstellen van het Atlas der onbevaarbare waterloopen; hun loop, hunne diepte, breedte, richting, staan er in vermeld; de toegelaten werken worden er in beschreven.

Welke is de waarde der gegevens van dit Atlas? Krachtens artikel 9, paragraaf II, van gemelde wet, hebben zij slechts eene bestuurlijke waarde, d.w.z. dat de rechtbanken niet gebonden zijn door de gegevens van het Atlas en er geen rekening hebben mede te houden, zoo zij onjuist worden bevonden. (Verbr. 2 April 1917, P. 18, I, 18; Verbr. 22 December 1898, P. 98, I, 61; Genot. Cours d'Eaux non navigables, bl. 34-35; Grandjean, Droit Rural, nrs 127, 128, 129.) Doch dit Atlas heeft kracht tot tegenbewijs, hetwelk mag ingediend worden door elkeen die zich beroept op een eigendomsrecht. Zoo kan het b.v. gebeuren dat aan een onbevaarbaren waterloop eene breedte wordt

gegeven, welke hij in werkelijkheid niet bezit en een aanpalende eigenaar hierdoor in zijne rechten wordt gekrenkt; deze zal zich onbetwistbaar tot de rechtbanken mogen wenden, om, titels aan de hand, zijn eigendomsrecht hoog te houden tegen de administratieve gegevens in. Het kan ook gebeuren dat eene gracht of een kunstmatig kanaal in het Atlas wordt opgenomen als deel van een onbevaarbaren waterloop; de rechtbanken staan hierover vrij te onderzoeken wat een waterloop wezenlijk uitmaakt en of wat door de bestuurlijke macht als waterloop werd gerangschikt werkelijk een waterloop is. (Verbr. 28 Maart 1927, P. 27, I, 187; Luik, 20 December 1905, P. 06, II, 79; rechtbank Gent, 16 December 1896, B. J. 98, 44; Vauthier, Dr. Admin., nr 283; Giron, Dict. Dr. Admin., T. I, Cours d'Eaux non navigables, bl. 263-264.)

Vastgesteld zijnde welke de onbevaarbare waterloopen zijn, komt het er op aan te onderzoeken aan wie zij toebehooren; het oplossen van dit vraagstuk beheerscht den ganschen rechtstoestand dezer waterloopen. Inderdaad, wanneer artikel 538 B. W. uitdrukkelijk beschikt, dat de bevaarbare waterloopen tot het Openbaar Domein van den Staat behooren, is er nergens eene wetsbepaling te vinden, welke het antwoord geeft voor de onbevaarbare waterloopen. Dit heeft dan ook als onvermijdelijk gevolg gehad dat verschillende oplossingen werden voorgesteld. Naast enkele stelsels, die wei-

nig ingang hebben gevonden, vinden wij in België twee hoofdrichtingen: de eene, de domanistische theorie, beschouwt de onbevaarbare waterlopen als deelen van het Openbaar Staatsdomein; de andere, de privatistische theorie, verdedigt het standpunt dat zij eigendom zijn van de oeverbewoners. Beide opvattingen hebben in de rechtsleer vurige voorstanders gevonden en van haar kant is de rechtbank insgelijks uiterst verdeeld. Met een deel der moderne schrijvers en met eene jongere rechtspraak, meenen wij de tweede theorie te moeten bijtreden. (Genot. loc. cit., bl. 27-28; Botson, *Propriété des Cours d'Eaux non navigables*, B. J. 1922, bl. 354 tot 366; Montigny, *Du Domaine Public*, B. J. 1909, 1292-1293, nr 26; Bernimolin, *Institut Comm. et Prov.*, T. II, bl. 247; Laurent, *Dr. Civ.*, t. VI, nrs 16, 17, 18; Arntz, *Dr. Civ.*, t. I, nrs 1080, 1082, 1083; Thiry, *Dr. Civ.*, t. I, nr 677; *Pandectes Belges*, *Eaux Courantes non navigables*, nrs 67, 68, 69; Wodon, *Droit des Eaux et des Cours d'Eaux*, III, nrs 175 tot 217; Schickx, *Dr. Civ.*, T. II, bl. 419; Veurne, 22 November 1934, P. 35, III, 153; Bergen, 6 Januari 1933, P. 33, III, 125; Luik, 7 December 1923, R. A. 399; Antwerpen, 12 Juli 1902, P. P. 03, nr 755; Leuven, 29 Juli 1887, J. T. 1232; Namen, 12 Februari 1883, J. T. 83, 121; Namen, 7 Augustus 1882, J. T. 675.) In Frankrijk, waar dezelfde betwisting bestond op grond van dezelfde teksten, werd zij in dezen zin beslecht door eene wet van 8 April 1898, die verklaarde dat de onbevaarbare waterlopen aan de aanpalende eigenaars behoorden.

Op wat berust dit stelsel? Op het Oudere Recht en op artikelen 537, 538, 561, 644 en 645 B. W. Het dient aangestipt, dat zulks reeds was aanvaard door het oude gewoonterecht onzer provincies. Welnu, het is overbekend dat ons huidig Burgerlijk Wetboek in groote mate slechts een stelselmatige opname is geweest van de vroegere gewoonten. Niet alleen staat deze theorie in de lijn van het oudere recht, maar trekt zij hare kracht uit het Wetboek zelf. Eenerzijds beschikt artikel 538 B. W. dat alle bevaarbare waterlopen tot het Openbaar Domein behooren; anderzijds, krachtens artikel 537 B. W., zijn alle goederen verhandelbaar en vatbaar voor private toeëigening, behalve deze die door een uitdrukkelijke wetsbepaling hieraan zijn onttrokken en in het Openbaar Domein zijn gerangschikt. Daar in artikel 538 B. W.,

waarin staan opgesomd de goederen die deel uitmaken van het Openbaar Domein, geen spraak is van de onbevaarbare waterlopen, moeten wij hieruit besluiten dat deze niet tot het Openbaar Domein behooren. Trouwens, het ware onnoodig geweest een onderscheid te maken tusschen de bevaarbare en niet-bevaarbare rivieren, indien er geen verschil in hun rechts-toestand was te ontwaren. Artikel 551 B. W. dat, in principie, het recht van natrekking voorziet op hetgeen zich met eene zaak vereenigt en ermee een lichaam uitmaakt, vindt zijne toepassing in artikel 561 B. W., waarin wordt voorzien dat de eilanden gevormd in een onbevaarbaren waterloop, eigendom zijn van den burger aan wiens zijde zij zich vormen. Vermits het eiland zich vereenigt met de bedding van de rivier, moet men dan logischerwijze niet veronderstellen dat deze bedding zelf aan den aanpalenden eigenaar behoort? De Domanisten (Marcotty, *Droits de Riveraineté sur les Cours d'Eaux non navigable*, B. J. 1913, 1297; Beltjens, *Dr. Civ.* artikel 538, nr 20; Galopin, *Biens, Propriété, Servitudes*, bl. 41-42; Giron, *Dict. Dr. Adm.*, T. I, bl. 260; Vauthier, *Dr. Adm.*, nr 262; *Verbr.* 23 April 1852, B. J. 52, 577; Aarlen, 10 Juli 1923, *Jur. C. L.* 23, 251; Brussel, 8 Januari 1904, P. 04, II, 165; Charleroi, 28 November 1903, P. P. 04, nr 295; Brussel, 24 November 1890, P. 91, II, 164) beweren dat, indien de bodem der rivier aan de aanpalende oeverbewoners behoorde, het onnoodig was te verklaren, dat de eilanden, die zich er in vormen, ook behooren tot de oevereigenaars, daar dit, gezien het recht van natrekking, vanzelfsprekend was. Dit argument is zonder beteeke-nis, daar het wetboek zeer dikwijls in een eerste artikel een beginsel vastlegt en verder in volgende beschikkingen eene reeks toepassingen vermeldt. Zoo is alles wat artikel 577 B. W. voorafgaat, niets anders dan een eenvoudige toepassing van artikel 551 B. W.; de indeeling der stof in het wetboek bewijst het reeds op zichzelf. Daarenboven, artikel 560 B. W. zegt dat de eilanden gevormd in de bevaarbare waterlopen, tot den Staat behooren; indien men redeneert zooals de domanisten, hoefde dit ook niet gezegd, vermits er artikel 538 B. W. bestaat, waarbij het eigendomsrecht dezer rivieren aan den Staat wordt toegekend. Artikel 644 B. W., bovendien, luidt als volgt: « Hij wiens eigendom paalt aan een loopend water ander als dit door artikel 538 verklaard deel uit te

maken van het openbaar domein». Hieruit blijkt meer dan afdoende dat de wetgever zelf aanneemt dat er aldus waterlopen zijn die tot het openbaar domein behooren en anderen, die er geen deel van maken. Het privatistisch stelsel komt, trouwens, overeen met artikelen 644 en 645 B. W., die aan de oevereigenaars op de onbevaarbare waterlopen bepaalde rechten toekennen; indien deze onbevaarbare waterlopen werkelijk deel uitmaakten van het openbaar domein, konden juridisch gesproken deze burgerrechten op hun bodem niet worden gevestigd, vermits zij als onvervreemdbaar niet vatbaar zouden zijn voor gedeeltelijke vervreemding. Neemt men de domanistische theorie aan, dan dienen deze voordeelen door hooger- vermelde artikelen aan de aanpalende eigenaars toegekend, niet meer beschouwd als burgerrechten, maar slechts als herroepbare gebruiken; dan was het nutteloos ze in het burgerlijk Wetboek te plaatsen en dan waren het geen rechten meer, wat tegen den wettekst indruischt; indien de domanisten logisch willen zijn, moeten zij onvermijdelijk tot dit gevolg komen. (Marcq, Responsabilité de la Puiss. Publ., bl. 179.)

De eenige mogelijke struikelsteen voor de privatistische theorie is artikel 563 B. W., waarop de domanisten hun stelsel steunen. Artikel 563 B. W. voorziet, dat zoo eene rivier al of niet bevaarbaar hare bedding verlaat om zich er eene nieuwe te openen op anderen grond, de eigenaars van de nieuw ingenomen erven, ten titel van vergoeding, naar evenredigheid recht hebben op den bodem van het verlaten bed. Welnu, zegt men, het is niet mogelijk dat de bodem der onbevaarbare waterlopen tot de oevereigenaars zou behooren, vermits hij in het huidig geval van rechtswege aan anderen wordt toegekend; de wetgever zou aldus ten koste van een ongehoorde onrechtvaardigheid de eigenaars der nieuw bevoeide erven vergoeden. In aanmerking dient genomen, om hierop te antwoorden, dat artikel 563 B. W. toepasselijk is zoowel op de bevaarbare als op de onbevaarbare waterlopen; indien men alzoo hieruit wil besluiten dat de bodem van de onbevaarbare waterlopen niet tot de oevereigenaars behoort, moet men om dezelfde reden aannemen dat de bodem van de bevaarbare rivieren niet aan den Staat toebehoort, wat rechtstreeks in tegenstrijdigheid is met artikel 538 B. W. Hier ziet men hoe gevaarlijk het kan zijn eene rechts-

theorie te willen bouwen op een bepaalden afzonderlijk genomen wettekst. De beschikking van artikel 563 B. W., die op een zeer afzonderlijk geval draagt — hetgeldt immers, een nieuwe schepping van de natuur — gaat, overigens, meer uit van een rechtvaardigheidsgevoel dan van rechtsbeginselen en wijkt hierdoor te veel af van alle positief recht om er een algemeen principieel uit af te leiden en haar als grondslag te nemen van een heel leerstelsel. In gansch deze twistvraag wordt er verwarring gesticht door het feit dat, ofwel geen onderscheid wordt gemaakt tusschen het eigendomsrecht op den bodem en het eigendomsrecht op het water ofwel, het water als hoofdbestanddeel en de bodem slechts als bijkomend wordt beschouwd; indien men de zaken op deze wijze voorstelt is het begrijpelijk, vermits het water, in principieel, aan niemand toebehoort, dat de onbevaarbare waterlopen worden gerangschikt tusschen de goederen die niet vatbaar zijn voor private toe-eigening en aldus van het openbaar domein deel uitmaken. Doch, dit is eene verkeerde voorstelling van zaken. Een waterloop is, inderdaad, gevormd door den bodem en door het water; bodem en water zijn twee onderscheiden bestanddeelen en de eigendom van den bodem brengt niet noodzakelijk den eigendom van het water met zich mee; anderzijds, is de bodem de hoofdzaak en is het water bijkomend, want het is het water dat zich bij den bodem voegt en niet het tegenovergestelde; van dit standpunt uit is de privatistische theorie gemakkelijk te aanvaarden. Wanneer men aldus het eigendomsrecht der overbewoners op de onbevaarbare waterlopen heeft afgeleid uit de teksten van het Wetboek, komt men tot het besluit dat het beginsel van dit recht berust in artikel 552 B. W., dat voorziet dat de eigendom van den grond den eigendom meebrengt van hetgeen er op en er in is en eene toepassing uitmaakt van artikel 551, waarbij het recht van natrekking wordt vastgelegd; de onbevaarbare waterloop is een bijkomend deel van al de goederen die hij doorloopt of begrenst. Het komt er verder ook niet op aan te onderzoeken welke de beste oplossing zou zijn geweest en wat de wetgever had moeten beslissen; het eenige dat van belang is, is te weten wat de wetgever eigenlijk heeft gewild. Wij besluiten aldus: de aanpalende overbewoners zijn eigenaars van de onbevaarbare waterlopen. (Wodon, Répert. du Droit des Eaux et Cours

d'Eaux, Ve Naturels privés, nrs 7 tot 11; Pand. Belges, Eaux Courantes non navig., nrs 34-35; Botson, loc. cit., kol. 359 en 362.)

Wie is de oevereigenaar en op wat draagt het eigendomsrecht van ieder van hen? Van het oogenblik dat het goed aan een onbevaarbaren waterloop paalt, bezit zijn eigenaar de rechten door de wet aan de oevereigenaars toegestaan, zonder dat er rekening dient te worden gehouden met de oppervlakte van het aanpalend goed of met de lengte der aanpaling zelf. Indien, integendeel, het goed van de rivier is gescheiden door een openbaren weg of door een aan een ander toebehoorende strook grond, hoe klein hij ook zij, bezit de eigenaar ervan geene aanpalingsrechten. (Beltjens. Dr. Civ. Art. 644. nr 1; Galopin, loc. cit. bladz. 174. nr 305; Répert. Pr. Dr. B. Eaux. nrs 485 en 487; Brussel, 24 December 1900. P. 01. II. 307; Namen, 23 Januari 1878. P. 78. III. 326.) Op wat draagt het recht van ieder oevereigenaar? Bij toepassing van artikel 561 B.W. onderscheidt men twee gevallen. Indien de beide oevers eigendom zijn van denzelfden burger, behoort hem uitsluitend de strook bodem gelegen tusschen beide oevers op heel de lengte van zijne aanpaling. Zoo de oevers aan verschillende eigenaars behooren, is ieder hunner eigenaar van de helft van den bodem der rivier langsheen zijn goed gelegen vanaf de middenlijn van den vloed, d.w.z. de ideale lijn getrokken in het midden van den stroom. (Wodon. Rép. Eaux et Cours d'Eaux. loc. cit. nrs 12 en 12bis; Pand. Belg. loc. cit. nr 36.)

Het beginsel van het eigendomsrecht der oeverbewoners vastgelegd zijnde, komt het er op aan er de gevolgen uit te trekken. Vanzelfsprekend zullen deze gevolgen gansch verschillend zijn van deze die uit het domanistisch stelsel worden afgeleid; eene vergelijking zal hiervan best het bewijs leveren. Vermits de oeverbewoners het eigendomsrecht bezitten op het deel van den bodem der rivier gelegen van hun kant, hebben zij het recht op de oevers, gebouwen te vestigen, vensters te openen, struiken en boomen te planten tot op den rand van den waterloop. De afstanden welke krachtens artikelen 678 en 679 B. W. en artikel 35 van het Landwetboek moeten in acht worden genomen, dienen gerekend vanaf het middenpunt van den waterloop, waar hun goed begint. Indien men de domanistische theorie aanvaardt, maakt zulks geen recht uit, maar slechts een

eenvoudig precarium dat ten allen tijde door de bevoegde bestuurlijke overheid kan worden herroepen. Weliswaar zou de Administratie, ingevolge de haar door de wet van 1877 op de onbevaarbare waterlopen toegekende politiemacht, het vestigen van gebouwen, het openen van vensters en het planten van gewas op de oevers kunnen onderwerpen aan eene voorafgaandelijke toelating en aan het vervullen van bepaalde voorwaarden; wat de Administratie niet kan, is aan de oevereigenaars deze rechten ontnemen. De bestuurlijke Macht mag, inderdaad, dank zij hare politiebevoegdheid, het uitoefenen van burgerrechten regelen; ze te niet doen kan en mag ze niet, want dan gaat zij hare bevoegdheid te buiten. De bestuurlijke toelating is niet de bron van het recht van den overbewoner; zij is enkel de regeling van een vooraf bestaand recht. De Administratie, die begrijpelijkerwijze de domanistische theorie huldigt, beweert integendeel, dat de toelating door haar gegeven de bron is van het gebruik en daarenboven, dat het door haar toegestane gebruik, krachtens het principe van de onvervreemdbaarheid van het openbaar domein, steeds herroepbaar is. Van het standpunt uit van het eigendomsrecht van de overbewoners kan dit niet aanvaard worden. De oevereigenaars mogen ook hun vuilnis en hunne huishoudelijke waters in de onbevaarbare waterlopen storten; te dien einde, mogen zij op hun goed duikers aanleggen om de waters naar de rivier te leiden; dit is niets anders dan de normale uitoefening van hun eigendomsrecht. Zooals reeds hooger gezegd, zijn zij voor het gebruik van dit recht onderworpen aan de politiereglementen op de onbevaarbare waterlopen door de Provincie uitgevaardigd met het oog op de volksgezondheid en de zuiverheid der waters, maar dit recht kan hun niet worden ontnomen. De aanpalende eigenaars hebben het recht uit de rivier of den waterloop, leem, zavel en steen te halen, het riet en de kruiden die er op wassen, te oogsten; doch, in het uitoefenen van dit recht, moeten zij ervoor zorgen de bedding en de oevers van de rivier niet te beschadigen. In geval van beschadiging, vallen ze onder de strafbeschikkingen van artikel 27 der Wet van 1877. Hun recht vindt dus hierin eene beperking en dit is logisch, want de rivier, ten dienste van allen, moet in goeden staat blijven behouden. In geval van onteigening van een strook grond waarin een onbevaarbare rivier

loopt, moet de onteigenende administratie den eigenaar niet alleen vergoeden uit hoofde van het verlies van zijn grond, maar bovendien, uit hoofde van het verlies van het deel van den bodem van den waterloop dat hem toebehoort, en van het verlies zijner aanpalingsrechten. Indien de Staat een onbevaarbare rivier kanaliseert, i.a.w. bevaarbaar maakt door het uitvoeren van werken, moeten de aanpalende oeverbewoners boven de vergoedingen waarvan hierboven spraak, nog schadeloos gesteld worden voor het vestigen van het trek- en jaagpad op hunne goederen. Bij toepassing van het gehuldigde eigendomsrecht hebben de oevereigenaars het recht zich te verzetten tegen het betreden van hun oever of tegen het doorgaan van anderen op het deel van de rivier dat hen toebehoort. De onbevaarbare waterlopen zijn, inderdaad, geene verbindingswegen; de bevaarbare alleen zijn het. (Laurent. D.C.T. VI. nrs 24 en 26; Wodon. Répert. Eaux et Cours d'Eaux. loc. cit. nrs 34-35-37 en 41bis; Pandectes B. loc. cit. nrs 86 tot 96 en 107; Marcotty. Droits de Riveraineté. B. J. 1913. 1301-1302. nr 4.)

De oeverbewoners zijn niet alleen elk voor zijn deel eigenaars van den bodem van den onbevaarbaren waterloop; bovendien hebben zij allen krachten artikel 644 B.W. een recht op de waters. Het is vanzelfsprekend dat dit eigendomsrecht van den aanpalenden eigenaar op het water niet te vereenzelvigen is met het eigendomsrecht van art. 544 B.W. en dat het van bijzonder aard is; artikel 645 B.W. zelf zegt dat tegenstrijdige belangen dienen gevrijwaard. Het feit dat we staan voor een waterloop waarvan het gebruik aan niemand bij uitsluiting van anderen toebehoort, brengt met zich mee dat dit eigendomsrecht binnen zekere perken dient gehouden; doch, het binnen perken houden neemt nochtans niet weg dat het wezenlijk een eigendomsrecht uitmaakt. Het recht van de aanpalende eigenaars op het water is een soort medeëigendom; inderdaad, zij alleen maar ook zij allen hebben een gelijk recht tot het gebruiken van het water van den onbevaarbaren waterloop; maar het recht van ieder van hen wordt beperkt door het gelijkaardige recht van de anderen. De domanisten, die gebonden door den tekst van artikel 644 B.W. niets anders kunnen doen aan dit gebruik der waters als een recht erkennen, beschouwen dit recht op de waters als een eenvoudig gebruiksrecht en alzoo komen zij, niettegenstaande zij van een geheel

ander standpunt zijn vertrokken, op dit gebied op dezelfde gevolgen als de verdedigers der privatistische theorie. (Laurent. D.C.T. VII. nrs 277 en 278.-)

Welke zijn nu deze rechten op het water? Een onderscheid dient gemaakt; ofwel behoren de twee oevers aan denzelfden eigenaar ofwel behoren zij aan verschillende eigenaars. Artikel 644, par. I. B.W. regelt den toestand van den eigenaar van een oever. Hij wiens goed aan een onbevaarbaren waterloop paalt, mag er gebruik van maken voor het besproeien zijner goederen; hij mag den loop noch de richting van de waters wijzigen, maar hij mag grachten graven of eene riool aanleggen op den oever waarvan hij eigenaar is om het water op zijn grond af te leiden. Artikel 644 B.W. spreekt enkel van bevoeiing en bewatering van landerijen. Alhoewel dit in den wettekst niet staat vermeld, wordt het algemeen aanvaard dat de oevereigenaar den waterloop mag gebruiken voor alle huishoudelijke toepassingen, zooals wasschen, baden, drinken van dieren, voor nijverheidsdoeleinden, b.v. om een fabriek te doen werken of een molen te doen draaien, zelfs om gebruiken enkel gedaan om het genoegen des bezitters, zooals b.v. het voeden van vijvers en waterkommen in hoven en tuinen. Met reden beschouwt men den wettekst als niet restrictief. (Wodon. Répert. Eaux et Cours d'Eaux. Vo. Usage de l'Eau. nrs 9 tot 15; Laurent, D.C.T. VII. nrs 283 en 283bis.) Het door de wet aangegeven gebruik is, immers, niets anders dan eene toepassing op een bijzonder geval van het mede-eigendomsrecht dat de oevereigenaars bezitten op het water en waarvan de eigenschappen op andere gebruiken mogen worden toegepast. Zooals reeds hooger gezegd, nemen zelfs de verdedigers der domanistische theorie zulks aan, alhoewel, vermits het volgens hen het gebruik geldt van het openbaar domein, ieder gebruik ervan in 't bijzonder uitdrukkelijk zou moeten toegelaten zijn om gewettigd te worden beschouwd; maar zij zijn teruggeschrikt voor de logische gevolgen van hun leerstelsel. (Galopin. loc. cit. bl. 175, nr 306; Beltjens. D. C. Art. 644, nrs 12-15bis en 19; Rép. Pr. B. loc. cit. nrs 492-493.)

Het recht om water af te leiden ten einde bevoeiing, brengt met zich mee het recht al de werken uit te voeren die noodig zijn om de bevoeiing te verzekeren. Zoo om eene waterafname te kunnen hebben, mag de oeverbewoner

in de bedding van de rivier een dam bouwen. Doch, daar zulk werk den normalen loop van het water beïnvloedt, zal hij voorafgaandelijk de bestuurlijke toelating moeten bekomen waarbij de uitoefening van zijn recht zal worden geregeld. Mag de aanpalende eigenaar zulke indamming steunen op den oever van den overkant zonder de toelating van dezen eigenaar? Artikel 19 van het Landwetboek kent hem dit recht toe, maar in geval van niet-akkoord zal hij slechts van zijn recht mogen gebruik maken, na voorafgaandelijk aan den bevoegden Vrederechter regeling ervan te hebben bekomen. Ingevolge par. II van dit artikel 19 zullen de werken, inderdaad, moeten gebouwd en onderhouden derwijze aan den eigendom waarop steun wordt verleend, geene schade te berokkenen en zal het gebruik slechts toegelaten zijn na bepaling en vereffening eener degelijke vergoeding. Het weze nochtans gezegd dat huizen, hovingen en koeren niet onderworpen zijn aan deze wettelijke erfdiensbaarheid en dat zij slechts bestaat voor bevoeding, niet voor andere gebruiken. Indien de eigenaar van het steunend goed de indamming verlangt te gebruiken, zal hij het mogen doen, doch op voorwaarde te deelen in de kosten van opbouw en onderhoud. (Thiry. D.C.T. I. bl. 788 en 789, nr 762; Arntz. D.C.T. I. nr 1082.) De oevereigenaar mag zich ook verdedigen tegen het indringen en het doorzippelen van het water van de onbevaarbare rivier op zijn goed; te dien einde mag hij op zijn bodem muren en dijken oprichten om zijn goed tegen de aanspoelende waters te vrijwaren. Indien hij zulks doet zonder een deel van de bedding van den waterloop in te palmen, treft hem niet het minste verwijt. Artikel 640 B.W. waarbij wordt bepaald dat de lagerliggende erven gehouden zijn tegenover de hoogerliggende het water dat van deze natuurlijkerwijze zonder 's menschen toedoen afloopt, te ontvangen, kan hiertegen niet ingeroepen worden, daar de eigendommen welke aan eene rivier palen geene dienende erven zijn tegenover de rivier zelf. (Rechtb. Gent, 2 Mei, 1883. B. J. 83. 1357; Wodon. Répert. Eaux et C. Eaux. Vo. Naturels Privés. nr 41; Rép. Pr. Dr. B. loc. cit. nr 505.)

Aan de eigenaars wier eigendom den stroom aan beide oevers paalt wordt meer recht toegekend. Krachtens artikel 644 B.W. Par. II, heeft hij, wiens erf door het water doorsneden is, niet alleen het recht het water te gebruiken maar mag hij zelfs den loop en de richting van

den waterloop veranderen, op voorwaarde de waters terug te leiden tot hun normalen loop bij den uitgang zijner goederen. Degene wiens erf de twee oevers paalt, kan aldus de bedding van de rivier van plaats veranderen, er kronkelingen en bochten aan brengen; hij kan over de rivier eene brug leggen, op den waterloop bouwen, want wie het meest vermag, vermag ook het minst. Weer eens zal hij de voorafgaandelijke bestuurlijke toelating moeten inwinnen op grond van artikel 28 der Wet van 1877, maar dit neemt niet weg dat het zijn recht is, alhoewel de Administratie dit naar gewoonte een precarium heet. Is dit recht aan den oevereigenaar door de wet uitdrukkelijk gegund door artikel 644, Par. II, op zichzelf reeds geene bevestiging in de wet zelf geput van het stelsel door de privatisten verdedigd dat de onbevaarbare waterlopen aan de oeverbewoners toebehooren? Het is, immers, niet uit te leggen, hoe een eenvoudig burger zou toegelaten zijn de bedding eener rivier te veranderen, zoo deze deel uitmaakte van het openbaar domein. (Botson. loc. cit. 363 en 364; Laurent. D.C.T. VII, nr 287; Pand. Belges, loc. cit. nrs 179 en 185.)

Ieder oevereigenaar heeft aldus het recht de waters van den onbevaarbaren waterloop te gebruiken, mits ze na gebruik terug te leiden tot hun normalen loop. Doch, dit recht vindt zijne beperking in het gelijke recht van de andere oeverbewoners; de hoogerliggende eigenaar bezit niet meer recht dan de lagerliggende. Daar de aanpalende eigenaars medeëigenaars zijn van het water van den onbevaarbaren waterloop, hoeven zij hunne wederzijdsche rechten te eerbiedigen en indien een oeverbewoner het recht van een anderen schendt, zal hij hiervoor aansprakelijk staan. Dit is eene eenvoudige toepassing van het beginsel dat een mede-eigenaar van het gemeenschappelijk goed geen gebruik mag maken dat aan de andere mede-eigenaars schade zou berokkenen. Geen oevereigenaar zal diensvolgens het water voor zich alleen mogen houden of zulke hoeveelheid ervan in beslag nemen dat de andere oeverbewoners zich het gebruik ervan erg zien verminderen. De nijveraars of uitbater die zulks zou doen, zou niet mogen beweren dat hij gebruik maakte van zijn recht. Ten einde de waters op te vangen worden er vaak dammen gebouwd in de bedding van de onbevaarbare rivieren; wanneer zulke werken worden uitgevoerd, moet

men niet alleen ervoor zorgen dat de lagerliggende eigenaars niet van water zouden beroofd worden maar bovendien, dat het uitvoeren van de werken zelf aan zekere aanpalende goederen geen schade zou veroorzaken; het is, inderdaad, meermaals gebeurd dat door het optrekken van eene indamming het water op zulk peil werd gebracht, dat nabijgelegen goederen werden overstroomd of door inzijselingen beschadigd. Het recht de waters te gebruiken brengt niet met zich mee het recht de waters te bevuilden of onbruikbaar te maken voor andere doeleinden; vanzelfsprekend veronderstelt het recht de waters te gebruiken, de mogelijkheid ze niet in hunne oorspronkelijke zuiverheid terug te geven; moest dit zijn, ware geene nijverheidsuitbating mogelijk op een waterloop; alles is hier kwestie van maat. (Laurent. D.C.T. VII, nr 293; Pand. Belges. loc. cit., nr 204.)

Op grond van artikel 645 B.W. zijn de burgerlijke Rechtbanken bevoegd om de geschillen te beslechten welke tusschen aanpalende eigenaars ontstaan nopens het gebruik van de waters. Indien naburige overbewoners te klagen hebben over het feit dat een hoogerliggend uitbater hen van water berooft, mogen zij eene waterregeling aanvragen; de beslissingen hierover door de Rechtbanken geveld, zullen de wederzijdsche rechten op het water vaststellen en de verdeling doen volgens de noodwendigheden van iedereen. Alhoewel de wettekst slechts spreekt van de behoeften van den landbouw, wordt algemeen aanvaard dat de wetgever het « *quod plerumque fit* » heeft bedoeld, en dat ook rekening dient gehouden met de noodwendigheden van de nijverheid. Zulke beslissing van de burgerlijke Rechtbanken is natuurlijk slechts geldig tegenover de er in betrokken partijen, maar, bovendien, is zulke beslissing steeds voorloopig, i.a.w. is het beding « *rebus sic stantibus* » er altijd onderverstaan; indien de behoeften aan water voor zekere verbruikers veranderen, zullen de belanghebbenden zich terug tot de Rechtbank mogen wenden om wijziging der eerst getroffen regeling te bekomen. (Arntz. D.C.T. I, nr 1085; Thiry. D.C.T. I, bl. 790; Beltjens. D.C. Art. 645, nr 12; Schickx. D.C.T. II, blz. 547, 2°.)

Indien gebouwen in de bedding van den onbevaarbaren waterloop gevestigd, oorzaak zijn van het gebrek aan water van zekere oevereigenaars of indien door het vestigen van gebouwen schade aan nabijgelegen goederen

wordt berokkend, zal de Rechtbank de omvorming en de vernieling dezer werken mogen bevelen, zelfs indien deze door de bestuurlijke Macht werden toegelaten. Zulks maakt geen inbreuk op de scheiding van machten, zooals sommigen het hebben beweerd, de Administratie voorop. Inderdaad, deze administratieve toelatingen, die uitgaan van de politiebevoegdheid van de Provincie op de onbevaarbare waterlopen, zijn enkel gegeven van het opzicht uit van het behoud der rivieren in goeden staat en van het oogpunt der volksgezondheid; zij beteekenen eenvoudig « dat van politieopzicht uit, niets zich ertegen verzet dat bepaald werk zou worden uitgevoerd ». Doch, op burgerlijk gebied, d.w.z. op het gebied der rechten en belangen der oevereigenaars, hebben zij geene waarde; zulke toelatingen worden, trouwens, immer gegeven onder voorbehoud der rechten van derden. Deze toelatingen verleen en aan hun houder geen voorrecht; net als de andere overbewoners heeft hij de verplichting de rechten der anderen te eerbiedigen. (Cass. 13 Oktober 1904. P. 05. I. 7; Gent, 20 Januari 1904. P. P. 05, 1057; Genot. Cours d'Eaux non navigables. bl. 83-84; Wodon. Répert. Eaux et C. d'Eaux. Vo. Police, nrs 36 en 37; Rép. Pr. Dr. B. loc. cit., nrs 581 en 587.) Zekere rechtschrijvers hebben deze oplossing als te verre gaande beschouwd en kennen aan de Rechtbank enkel het recht toe schadevergoeding te verleen en, indien de gebouwen mits bestuurlijke machtiging in den onbevaarbaren waterloop werden gevestigd. (Marcotty. loc. cit. bl. 1314, nrs 24 en 25; Pand. Belges. loc. cit., nrs 453-455-457.) Om zulks te verdedigen roepen zij zooals hooger gezegd de scheiding van machten in en op grond hiervan beweren zij dat indien aan de Rechtbanken de bevoegdheid werd erkend de omvorming of de vernieling te bevelen van door de Administratie toegelaten werken, dit zou neerkomen op het vernietigen door de Rechterlijke Macht van beslissingen regelmatig getroffen door de Bestuurlijke Macht. Deze stelling kan onmogelijk bijgetreden worden. Wij zeggen: de Rechtbank heeft ontegensprekelijk het recht schadevergoeding toe te kennen, indien aan aanpalende overbewoners schade wordt toegebracht door werken in den waterloop uitgevoerd. Artikel 26 der Wet van 1877 geeft reeds uitdrukkelijk eene toepassing van dit beginsel, wanneer beschikt wordt dat de nijveraars tegenover derden verantwoordelijk staan voor de schade aan hunne

goederen veroorzaakt door het te hoog houden der waters. Maar de Rechtbank kan meer; zij kan omvorming of vernieling bevelen van de toegelaten werken. Inderdaad, wanneer de burgerlijke Rechtbank oordeelt dat bepaald werk op een onbevaarbaren waterloop gebouwd mits bestuurlijke machtiging de belangen van andere oevereigenaars schendt en zij diensvolgens beveelt dat tot wegruiming of verandering van het gebouw in kwestie zou worden overgegaan, vernietigt zij de bestuurlijke beslissing niet. Deze werd genomen van het oogpunt uit van de politie op de onbevaarbare waterlopen en blijft als dusdanig bestaan; maar de Rechtbank, die de zaken beoordeelt van het oogpunt uit van de rechten van de overbewoners en zich aldus op een ander terrein beweegt, heeft het recht de noodige maatregelen voor te schrijven om een einde te stellen aan een wederrechtelijke schending van de belangen van bepaalde overbewoners. Rechtbank en Administratie staan op een verschillend terrein en om deze reden, omdat zij den toestand beoordeelen van een ander zichtpunt uit, kunnen hunne beslissingen niet tegenstrijdig zijn en mekaar niet te niet doen. Bovendien, het feit dat deze administratieve toelating gegeven worden onder voorbehoud der rechten van derden bewijst afdoende dat de tusschenkomst van de Rechtbank niet onverenigbaar is met het verleenen der bestuurlijke toelating.

Deze bevoegdheid van de Rechtbank vindt nochtans eene beperking in de algemeene reglementen door de Provincie uitgevaardigd. Wanneer de Provincieraad een algemeen reglement heeft getroffen waarbij enkel de gebouwen of werken, die aan bepaalde voorwaarden beantwoorden, in de bedding van eene onbevaarbare rivier mogen worden gevestigd, zou de Rechtbank de verandering of de vernieling dezer toegelaten werken niet mogen bevelen en zelfs zou zij geene schadevergoeding aan bepaalde overbewoners mogen toekennen. Inderdaad, deze reglementen uitgevaardigd door de bevoegde administratieve overheid, hebben kracht van wet en als dusdanig hoeven zij door de Rechtbanken te worden geëerbiedigd. Deze beperking steunt niet alleen op artikel 107 der Grondwet, maar bovendien op artikel 645 B.W. waarbij uitdrukkelijk wordt voorzien dat de Rechtbanken in het treffen hunner regelingen rekening hebben te houden met de bestaande reglementen. (Laurent. D.C.T. I, nr 352; Wo-

don. Répert. Eaux. Vo. Police, nrs 46 en 49; Pand. Belges. loc. cit., nrs 279 en 485 tot 489.) Insgelijks voor wat betreft de bevuiling der waters zijn de Rechtbanken bevoegd om tusschen te komen. Zoo zouden zij de uitvoering mogen bevelen van bepaalde werken om de bevuilde waters te zuiveren vooraleer ze terug tot hun normalen loop te leiden. Weliswaar op dit gebied heeft de Provincie insgelijks algemeene reglementen genomen en voor deze dient dan ook dezelfde oplossing als hierboven gehuldigd.

De politie over de onbevaarbare waterlopen is krachtens de wet van 7 Mei 1877, aan de Provincie toevertrouwd; diensvolgens, wordt het regiem dezer waterlopen soeverein door haar geregeld. (Cass. 16 Januari 1911. P. 11, I, 86; Valerius. Organ. Attrib. Respons. Communes. t. I, bl. 487-489.) Volgens artikel 36 dezer wet zijn de Provincieraden alleen bevoegd om algemeene reglementen uit te vaardigen nopens de onbevaarbare waterlopen. De Gemeente heeft in deze aangelegenheid geene bevoegdheid, vermits zij uitdrukkelijk aan de Provincie werd gegeven. Doch, daar de Gemeente gelast is met het verzekeren van de openbare veiligheid en met het vrijwaren der volksgezondheid op haren bodem, zal zij in dringende gevallen bepaalde maatregelen mogen voorschrijven op haar grondgebied in zake deze waterlopen, b.v. in geval van dringende ruiming of in geval van gevaar. (Seresia. Pouvoir de Police des Communes, nr 51; Laurent. D.C.T. VII, nr 315; Wodon. loc. cit. Vo. Police, nr 57.) Krachtens artikelen 19, 20 en 25 van hooger vermelde wet is de Bestendige Afvaardiging alleen bevoegd om toelatingen te verleen tot bouwen van dammen, bruggen, watermolens en fabrieken op een onbevaarbare rivier, tot verplaatsing van de bedding, enz. (Verbr. 28 Maart 1927. P. 27, I, 187.) Deze bestuurlijke toelating regelt eenvoudig het uitoefenen van het recht van den oevereigenaar. Om deze reden van politie, van volksgezondheid of veiligheid, om het uitvoeren van een werk van openbaar nut, zouden zulke toelatingen door de Bestendige Afvaardiging terug mogen worden ingetrokken; doch, in dit geval, zal de Administratie zich ook verplicht zien schadevergoeding te betalen aan den alzo benadeelden overbewoner. Dit spruit niet alleen uit de beginselen die hierboven werden gehuldigd in zake de rechten der aanpalende overbewoners die eigenaars zijn van den bodem van

den onbevaarbaren waterloop langsheen hun goed gelegen en medeëigenaars van het water; dit spruit, daarenboven, noch uit de beginselen toegepast in zake administratieve verloven en vergunningen, dat de Administratie bij intrekken dezer aan den hierdoor geschaden eigenaar schadeloosstelling verschuldigd is. (Rechtskundig Weekblad van 21-1-37.) In een bepaald geval werd hierin wettelijk voorzien door de keizerlijke Wet van 16 September 1807, die nog van toepassing is en waarbij aan de nijveraars recht op schadevergoeding wordt toegekend bij het sluiten van fabrieken of watermolens op de waterloopen gevestigd ten gevolge van het uitvoeren van werken van openbaar nut. (Marcq. Responsabilité de la Puissance Publique, nr 132, bladz. 180; Giron. Drt. Adm. Cours d'Eaux non navigables, bladz. 268, nr 14.)

Krachtens artikel 15 der Wet van 1877 en artikel 90, par. 12 der Gemeentewet worden de

onderhoud, de ruiming en herstellingen der onbevaarbare waterloopen uitgevoerd door de Gemeentebesturen onder toezicht der Provinciale Wegenis. Doch, de kosten hiervan vallen ten laste van de oevereigenaars en de aanpalende fabrieken naar evenredigheid hunner belangen; de verdeeling onder hen der kosten geschiedt door den Gemeenteraad. Deze verdeeling en het bepalen van het deel dat ieder dient te betalen, ontsnapt aan de bevoegdheid van de Rechterlijke Macht. (Genot. Cours d'Eaux non avigables. 59-60; Luik, 13 Februari 1909. R.A.t. 57, bl. 117; Rép. Pr. Dr. B. loc. cit. nr 559.) De oevereigenaar die meent te klagen te hebben dat men hem een te groot deel der kosten oplegt, kan zich slechts tot de Bestendige Afvaardiging wenden om wijziging hiervan te bekomen.

A. SMETS,
Advokaat te Leuven.

RECHTSPRAAK

26

HOF VAN VERBREKING

Vacantiekamer. — 22 Juli 1938.

Voorzitter : M. Rolin.
Raadsheer : M. Deleuze.
Adv. Gen. : M. Cornil.

RECHTSPLEGING IN VERBREKING. — VOORZIE- NING IN ZAKE RECHTSTREEKSCH BELAS- TINGEN.

Een voorziening in zake rechtstreeksche belastingen, die onder spoedomslog door de post aan de griffie van het Hof van Verbreking wordt bezorgd, is niet ontvankelijk; zij dient op de griffie van het Hof van beroep te worden afgegeven.

De Bruyn t/ Beheer van Geldwezen.

Gehoord Raadsheer Deleuze in zijn verslag, en op de conclusiën van den heer Léon Cornil, Advocaat-Generaal;

Overwegende dat, luidens de voorzieningen, de bestreden beslissing van het Hof van Beroep betrekking heeft op rechtstreeksche belastingen;

Overwegende dat deze voorziening, bij spoedomslog aan de post toevertrouwd, aan de Griffie van het Hof van Verbreking werd gestuurd; dat ze niet voldoet aan wat is voorgeschreven bij artikel 67 der samengeschatte wetten op de inkomstenbelastingen en 14 der wet van 6 September 1895, luidens welke de voorziening moet worden afgegeven op de Griffie van het Hof van Beroep dat be-

streden arrest heeft geveld; dat zij bijgevolg niet ontvankelijk is.

Om deze redenen:

Verwerpt de voorziening; verwijst eischeres in de kosten.

27

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6de Kamer. — 29 Januari 1938.

Voorzitter : M. H. De Ridder.
Raadsheeren : MM. J. Simon en Van der Donckt.
O. M. : M. Ost, advocaat-generaal.
Pleiters : Mrs E. Ooms en M. Lambrechts.

GELDDLEENING. — TUSSCHENKOMST BANK. — INNING INTRESTEN. — VERPLICHTING TOT OVERHANDIGING GROSSE. — DRAAGWIJDTE.

De opdracht door geldschietters gegeven om intresten te innen en de verbintenis om de grosse der geldleening in bepaalde omstandigheden en onder stipt aangeduide voorwaarden aan de tusschenkomende bank over te maken houdt geen opdracht in om het in leen gegeven kapitaal op te vorderen.

Nonneman, Wwe Henderickx t/ Vernim.

Overwegende dat door de voor het Hof gebrachte vordering wordt beoogd :

1) In hoofdorde : geldig verklaring van afbetalingen beloopende samen Fr. 57.500.— welke geïntimeerden in handen van de N. V. Algemeene Hypotheek en Finantiebank deden ter vervulling van hunne verbintenissen jegens appelante;

2) In bijkomende orde : het toestaan van een hypothecair moratorium.

Overwegende ten aanzien van den hoofdeisch :

Dat volgens akte op 15 September 1931 verleden voor notaris Witteveen van Antwerpen geïntimeerden met tusschenkomst van vermelde bank aan appelante en dezès, sedertdien overleden echtgenoot, een kapitaal van 60.000 fr. ontleenden, dat contractanten bedongen dat de geleende som « in eene reis bij het verloop van de vijf eerstkomende jaren » zou worden terugbetaald en intusschentijd een intrest zou opbrengen van 7½ percent, herleidbaar tot 7 % in geval van betaling binnen de veertien dagen der driemaandelijksche vervaldagen;

Overwegende dat volgens bewuste akte geïntimeerden ten einde de wederherstelling van de ontleende hoofdsom te verzekeren, zich verplichten om jaarlijks aan de Algemeene Hypotheek en Finantiebank te storten, bij wijze van annuïteit gedurende vijf jaren, tot kwijting van hoofdsom, intresten, administratiekosten en commissieloon van welken aard ook, eene som van 16.500 frank, betaalbaar bij middel van twaalf gelijke stortingen, ieder van 1375 frank, vervallende den 15n van iedere maand;

Overwegende dat tusschen partijen als onbetwist vaststaat dat ter vervulling van hunne verbintenissen geïntimeerden in handen van de Algemeene Hypotheek en Finantiebank geldsommen hebben gestort die ten bedrage van 57.500 frank tot terugbetaling van het ontleende kapitaal waren bestemd;

Dat de aan bedoelde Bank overgemaakte sommen verspild werden met het gevolg dat de geldschietters de procedure hebben ingesteld tot dadelijke uitwinning van het tot waarborg der verbintenissen van geïntimeerden in hypotheek gegeven eigendom ;

Overwegende dat op grond van de door partijen gesloten overeenkomsten de geïntimeerden beweren en de eerste rechter aannam dat de geldschietters aan de Algemeene Hypotheek en Finantiebank opdracht gaven om de annuïteiten te inkasseeren en derhalve de aan vermelde Bank gedane betalingen geïntimeerden ten beloope van hun bedrag ontlasten van de verbintenis welke zij jegens de geldschietters hebben aangegaan;

Overwegende daaromtrent dat bij de voor notaris Witteveen verleden akt uitdrukkelijk wordt bepaald dat de leening waarom het gaat geschiedt « op al de lasten, bedingen en voorwaarden vastgesteld in een standard lastencohier daarvan opgemaakt op 18 Augustus 1931, geregistreerd, inhoudende bepaling van dadelijke uitwinning en waarvan al de partijen kennis genomen te hebben en er zich naar zullen gedragen ;

Overwegende nu dat art. 3 van bewust lastencohier bepaalt dat alle betalingen zullen moeten geschieden aan en ten woonhuize der schuldeischers... »

Dat naar art. 7 van vermeld cohier luidt waarvan de beschikkingen opgenomen werden in de akte van geldleening ter wille van de solidaire schuldverklaring gedaan door de algemeene Hypotheek en Finantiebank, de geldschietters deze laatste overeenkomstelijk en onherroepelijk machtigen om gedurende den ganschen duur der leening zorg te dragen

dat geïntimeerden hunne verbintenissen strikt zouden volbrengen en dat het geleend kapitaal hersteld worde in den tijd bepaald in de akte van leening ; dat dientengevolge de geldschietters aan vermelde Bank geven, onder andere, alle noodige volmacht om de intresten te ontvangen gelijk welke vervolgelingen te doen en, in geval van niet betaling den verkoop van de gehypothekeerde eigendommen te doen en in 't algemeen alle maatregelen te treffen om de intresten en rechten der schuldeischers te vrijwaren » ;

Dat volgens art. 12 van het lastencohier « De bepalingen alsook de overeenkomsten gesloten of te sluiten tusschen de ontleeners met het doel het herstellen der hoofdsom te verzekeren niet mogen tegenover de schuldeischers ingeroepen worden aan wien zij volstrekt vreemd blijven tegenover wie de schuldenaars slechts ontlast zullen zijn door eene kwijting uitgaande persoonlijk van de schuldeischers zelve » ;

Overwegende dat indien men de hierboven aangehaalde clause, bijeenbrengt en ze verklaart de eene door de andere zoodat aan elke bepaling de betekenis gegeven wordt die uit de geheele akte volgt, men tot de vaststelling komt dat de akte verleden voor notaris Witteveen en het in die akte opgenomen lastencohier feitelijk twee overeenkomsten inhouden waarvan de eerste de verplichtingen bepaalt die geïntimeerden jegens de geldschietters hebben aangegaan, de tweede de verbintenissen van geïntimeerden jegens de Bank, die mits een gelijke vergoeding en bijzondere voorzorgsmaatregel als medeschuldenares van de ontleeners optrad ;

Overwegende dat de verplichtingen om annuïteiten aan de bank te betalen opgelegd krachtens de overeenkomst gesloten tusschen de geïntimeerden en de tusschenkomende naamlooze vennootschap geenszins krachtens eene opdracht door de geldschietters van de bank gegeven ;

Dat de geldschietters aan de algemeene hypotheek en finantiebank enkel in opdracht gaven het innen der vervallen intresten en zich slechts verbinden tot het overmaken der grosse van de notarieele akte in bepaalde omstandigheden en onder stipt aangeduide voorwaarden ;

Dat zulke bevestiging geen opdracht inhoudt om de terugbetaling van het in leen gegeven kapitaal op te vorderen.

Dat art. 12 van het lastencohier duidelijk is opgesteld en dat waar geïntimeerden beweren dat dit artikel alleen de overeenkomst bedoelt die buiten het weten der geldschietters later tusschen de Bank en de ontleeners zou worden afgesloten, integendeel blijkt dat het betalen de bedongen annuïteiten hebben bedoeld en dat geïntimeerden wisten althans moesten weten, dat zij slechts konden bevrijd worden door betalingen waarvoor zij een kwijtschrift, uitgaande van de schuldeischers zelve, zouden ontvangen ;

Dat zij dus niet in dwaling werden gebracht omtrent de draagwijdte van de opdracht die door de geldschietters aan de bank gegeven is geweest ;

Overwegende met betrekking tot den bijkomenden eisch :

Overwegende dat geintimeerden ongelukkig en te goeder trouw zijn, dat hun toestand van zulken aard schijnt dat zij hunne verbintenissen zullen kunnen nakomen; dat zij mitsdien gerechtigd zijn om van het voordeel der wet van 27 Juli 1934 te genieten;

Overwegende dat gelet op de omstandigheden een uitstel van drie jaar dient toegestaan te worden voor de terugbetaling van het kapitaal en het betalen der achterstallige intresten, zulks mits naleving van de hiernagestelde voorwaarden :

Om deze redenen,

Het Hof,

Gehoord het aansluitend advies in openbare terechtzitting, gegeven door den heer Advokaat Generaal Ost,

Alle niet uitdrukkelijk toegewezen besluiten als ongegrond afwijzende; Ontvangt het beroep, verklaart het gegrond, doet het aangevallen vonnis teniet, ontzegt aan geintimeerden hunnen hoofdeisch, verleent hun voor de terugbetaling van het ontleende kapitaal en voor de betaling der achterstallige intresten een uitstel van drie jaren, ingaande heden;

Zegt dat het voordeel van uitstel enkel verleend wordt mits het betalen der nog te vervallen rente overeenkomstig de bepalingen van de akte van ontleening;

Machtigt van nu af appelante onmiddellijk de procedure van dadelijke uitwinning te hernemen, en voert te zetten, ingeval de geintimeerden de voorwaarden niet naleven onder dewelke het moratorium hun wordt verleend.

Verwijst de geintimeerden in de gerechtskosten.

NOTA. — Zie o.a. buiten de rechtspraak vermeld in het advies van den heer Subst. W. V. Hille. R. W. 1936-1937 Kol. 542.

Brussel, 30 Mei 1938, R. W. 38-39, kol. 88.

Luik 9 Juli 1936, Pas. 1937, II, 166 met nota; Burg. Luik, 30 Maart 1936, Rev. prat. de dr. not. 1937 20/2 bl. 86, met advies van den eersten Subst. Constant.

Contrà: Brussel, 6 April 1938; 2e Kamer, J. T. 8 Mei 1938. Kol. 292; Luik, 15 Januari 1937, Pas. 1937, II, 141.

28

HOF VAN BEROEP TE GENT

14 April 1938.

Voorzitter : M. Lagae.

Raadsheeren : MM. Langerock en Van Winckel.

Adv. Generaal : M. De Bie.

Pleiters : Mrs Cappuyns en Van Ryckel.

VERKEER. — ACHTERWAARTSCHE BEWEGING. — VERANTWOORDELIJKHEID.

I. *Begaat eene grove onvoorzichtigheid diegene die voor een gevel blijft staan, alhoewel hij zich reenschap geeft dat een auto die een achterwaartsche beweging in de richting van dien gevel uitvoert er zou kunnen tegen rijden.*

II. *Een autogeleiter dient vrijgesteld van alle verant-*

woordelijkheid wanneer een derde het toezicht over het uitvoeren van een achterwaartsche beweging op zich heeft genomen en hij aan den autovoerder alle nuttige inlichtingen te dien einde heeft verschaft.

Op. Min. en Paques t/ Van Cortenberg en Bosmans

Overwegende dat de behandeling der zaak voor het Hof het bewijs niet heeft bijgebracht dat beklagde zich plichtig zoude gemaakt hebben aan het feit te zijnen laste gelegd; dat geene onvoorzichtigheid in zijnen hoofde bewezen is;

Overwegende dat de rijbewegingen welke beklagde met zijn camion op de koer der weduwe Paques uitgevoerd heeft, volgens getuigenis van Blauwens ter zitting der Boetstraffelijke Rechtbank te Leuven, moesten dienen om het voertuig goed te plaatsen om terug uit te rijden; dat die verklaring volledig strookt met de ligging der plaats;

Dat zoo weliswaar beklagde niemand aangesteld had om op te letten of er geen gevaar was langs achter zijn voertuig hierin geene fout bestaat vermits Blauwens metterdaad het toezicht over die rijbewegingen op zich genomen had en volgens eigen verklaring aan den autogeleiter bij het achteruitrijden, de noodige onderrichtingen gaf, dat beklagde zich dus mocht verzekerd achten, dat er geen gevaar bestond; dat het insgelijks vaststaat dat beklagde geene bruuske bewegingen uitgevoerd heeft en daarentegen slechts langzaam is achteruitgereden dat onder die omstandigheden het ongeval aan de onvoorzichtigheid van het slachtoffer zelf te wijten is;

Dat de weduwe Paques zich immers zoowel rekenschap had gegeven van een mogelijk aanrijden van den camion tegen den gevel harer woning dat zij aan den politie commissaris verklaarde tusschen de vensters plaats genomen te hebben, juist om te zien of de camion niet tegen hare vensters of muur zoude gereden hebben; dat die aanvankelijke grove onvoorzichtigheid nog verergerd is door een volkomen gebrek aan oplettendheid van het slachtoffer; dat, zonder hare verstrooidheid de weduwe Paques op het tot driemaal toe herhaald groep van Blauwens den stiltekens achteruit wijken den autocamion gemakkelijk had kunnen ontwijken;

Overwegende dat de eisch welke de burgerlijke partijen op het aan beklagde te laste gelegde wanbedrijf, steunen dus zonder grond komt te staan;

Dat gevolgelyk ook, bij gebreke van schuld in hoofde van zijn aangestelde, gedaagde Bosmans, over niets moet verantwoorden;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikelen 194 en 211 van het Wetboek van rechtspleging in strafzaken en artikel 24 der wet van 15 Juni 1935 door den Heer Voorzitter ter terechtzitting aangeduid;

Verklaart de beroepen ontvankelijk en erop beslisende, doet het beroepen vonnis te niet zoo op strafgebied als op burgerlijk gebied en opnieuw rechtdoende, ontslaat de beklagde van de rechtsvervolgling, wijst den eisch der burgerlijke partijen

als ongegrond af, veroordeelt de burgerlijke partijen in al de kosten van beide instantiën.

Nota: Het gold in casu een ongeval dat 's nachts op het onverlicht erf van een hoeve voorviel.

Het arrest neemt enerzijds aan dat men een grove onvoorzichtigheid begaat wanneer men voor een gevel blijft staan, alhoewel men zich rekenschap geeft dat een auto, die een achterwaartsche beweging in de richting van dien gevel uitvoert er zou kunnen tegenrijden.

De beslissing huldigt daarenboven het beginsel dat een autogeleider dient vrijgesteld van alle verantwoordelijkheid wanneer een derde het toezicht over het uitvoeren van een achterwaartsche beweging op zich heeft genomen en hij aan den autovoerder alle nuttige inlichtingen te dien einde heeft verschaft, derwijze dat deze kon achten dat er geen enkel gevaar bestond. F. V.

29

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e Kamer bis. — 2 Juni 1938.

Voorzitter : M. Hallemans.
Pleiters : Mrs Schöller en A. Vaes.

BETALING. — DADELIJKE UITWINNING. — AANGESTELDE VERKOOPOUDENDEN NOTARIS. — BETALING VAN DEN KOOPPRIJS AAN NOTARIS. — NIET KWIJTSCHELDEND. LASTKOHIER. — BEGIN VAN GESCHREVEN BEWIJS VOOR KOOPER. — STILZWIJGENDE VERMOEDENS VAN LASTGEVING.

Een notaris aangesteld door den Voorzitter der Rechtbank om zijn ambt te verleen en voor het verkoopen van een onroerend goed treedt niet op als lasthebber van den vervolgden schuldeischer, zelfs wanneer deze laatste de aanstelling van een bepaalden notaris zou gevraagd hebben. Hij ontvangt zijne lastgeving van de jurisdictie, die hem aanstelde. Deze lastgeving sluit in zich niet de macht, voor hetzij wie ook, den koopprijs te ontvangen. Tenzij een conventionneel mandaat, kan derhalve de verkoopt houdende notaris geen geldige betaling ontvangen waardoor de koper van al zijn verplichtingen wordt ontheven.

Het stilzwijgend mandaat kan echter worden bewezen door het lastkohier dat als een begin van schriftelijk bewijs door den koper kan worden ingeroepen indien het wordt aangevuld door ernstige preciese en overeenstemmende vermoedens.

Als zodanig kan niet worden ingeroepen de omstandigheid dat in het lastkohier wordt voorzien dat de kooprijzen, premien en onkosten zullen betaald worden ten kantore van den notaris; evenmin het feit dat in de verkoopvoorwaarde werd voorzien dat de notaris geldige kwijting zal kunnen geven voor de betaling van premien en onkosten indien deze bepaling niet herhaald wordt voor de betaling van koopprijs en aankleven.

De woonstkeuze bij den notaris brengt evenmin eenige lastgeving mede.

Kenes t/ Discontokantoor der Nationale Bank van België te Mechelen.

Overwegende, dat op 2 December 1936, aanlegger in openbare veiling op dadelijke uitwinning een huis met aanhoorigheden, gelegen te Deurne, Herenthalschebaan, 164, aankocht, mits een prijs van 176.000 fr., dat deze eigendom bezwaard was ten voordeele van verweerster met een hypothecaire

inschrijving in eersten rang welke hooger beliep dan den bekomen verkoopprijs ;

Overwegende, dat eischer dezen koopprijs, welke betaalbaar was binnen de maand op 11 December 1936, stortte ter studie van den verkoopt houdende notaris Gheysens, welke dit bedrag verduisterde. Dat verweerster aanvoerende dat tegenover haar deze betaling niet geldig geschiedde en door den koper niet kon ingeroepen worden op 12 Mei 1937, en de proceduur van herverkoop bij rouwkoop begon ;

Overwegende, dat eischer hiertegen verzet indiende en dat het huidig geding ertoe strekt dit verzet gegrond te doen verklaren en te doen zeggen voor recht dat geen gevolg zal gegeven worden aan de proceduur tot verkoop bij rouwkoop, verder, tot het veroordeelen van verweerster om aan eischer een schadevergoeding van 5000 fr. met de gerechtelijke intresten te betalen ;

Geldigheid der proceduur :

Overwegende, dat het betaamt eerst de regelmatigheid naar den vorm der proceduur van wederverkoop na te gaan ; dat aanlegger inderdaad inbrengt dat de bepalingen van art. 74 der wet van 15 Augustus 1854 niet werden nageleefd ;

Overwegende echter, dat art. 9 van het lasten kohier de verkoper ontslaat van alle rechtsvormen, uitgezonderd een aanmaning 14 dagen vóór den herverkoop, en een inlassching in een dagblad van Antwerpen ; dat deze ontslaging zoo wel moest gelden voor de rechtsvormen, voorzien door art. 74 als deze vastgesteld in de volgende artikels der gemelde wet, daar er geen enkel onderscheid gemaakt werd.

Ten gronde :

Overwegende, dat ingevolge art. 1239 van het B. W., de betaling moet geschieden aan den schuldeischer of aan iemand welke machtiging heeft ontvangen van dezen laatsten van het gerecht of van de wet ;

Overwegende, dat de litigieuze verkoop een gerechtelijke verkoop was, en dat, ingevolge art. 91 der wet van 15-8-1854 en de bepalingen van het lasten kohier, de koopprijs overgedragen was aan de ingeschreven schuldeischers, aan wie dus alleen geldig kon betaald worden, tenzij er een machtiging aan een ander persoon werd gegeven ;

Overwegende, dat de notaris, aangesteld door den heer Voorzitter der Rechtbank, ingevolge art. 90 der wet van 15-8-1854, om zijn ambt te leenen voor het verkoopen van een onroerend goed, niet optreedt als lasthebber van den vervolgenden schuldeischer, zelfs wanneer deze laatste de aanstelling van een bepaalden notaris zou gevraagd hebben ; dat hij zijn lastgeving ontvangt van de jurisdictie, die hem aanstelde, dewelke trouwens het volledige recht heeft een ander ministerieel officier aan te stellen dan deze voorgesteld door den schuldeischer ; dat deze lastgeving, de macht voor rekening van hetzij wie ook den prijs te ontvangen in zich niet sluit ;

Overwegende, dat er aldus geen gerechtelijke, noch wettelijke machtiging gegeven werd aan den

notaris om een geldige betaling, waardoor de koper van al zijn verplichtingen werd ontheven, te ontvangen; dat er dus nog dient onderzocht of hem door een der partijen een conventionneel mandaat van dergelijke draagwijdte werd gegeven;

Overwegende, dat eischer niet beweert dat een schriftelijk mandaat aan den gewezen notaris Gheysens werd gegeven; dat hij echter het bestaan van een stilzwijgend mandaat meent te mogen afleiden van verschillende feiten; omstandigheden en bepalingen van het lastenkohier; dat hij, om te slagen, zou dienen een begin van schriftelijk bewijs voorbrengen, gesteund door de andere midelen van bewijsvoering door de Wet aangenomen, en namelijk, door ernstige preciese en overeenstemmende vermoedens;

Dat inderdaad, zoo de koper een derde is tegenover de eventueele overeenkomst van lastgeving gesloten tusschen den notaris en den vervolgende schuldeischer, hij nochtans de mogelijkheid gehad heeft van den notaris het schriftelijk bewijs der lastgeving te eischen;

Overwegende, dat aanlegger de vereischte bewijselementen in de eerste plaats in het lastkohier meent te vinden; dat dergelijke bewijsvoering voorzeker ontvankelijk is alhoewel verweerster pleit dat, gezien het den notaris verboden is enig belang bij de overeenkomst te hebben, het onmogelijk is dat een lastgeving in de akte zelve zou bevat zijn;

Dat, zoo deze praktijk verboden is door art. 18 der wet van 25 Ventose, jaar I, dit niet wegnemen kan dat de lastgeving op zichzelf geldig zou zijn;

Overwegende, dat in art. 8 der koopvoorwaarden bepaald wordt dat de koopprijzen, premiën en onkosten, zullen betaald worden ten kantore van den notaris Gheysens; dat, alhoewel deze bepaling op strikte wijze geïnterpreteerd niets anders is dan de vaststelling van de plaats der betaling, ze toch heel natuurlijk bij den koper de meening kan doen ontstaan dat een betaling in handen van den notaris, voor hem een volledig liberatoir karakter zal hebben, wat dan ook in het onderhavige geval gebeurde;

Overwegende echter, dat dit nog niet kan gelden als een bewijs van een lastgeving door verweerster aan den notaris, vooral wanneer men deze bepaling beschouwt in verband met de andere en namelijk deze van art. 7 waarin aan den notaris de machtiging wordt verleend geldig kwijting te geven voor de betaling der premiën en onkosten;

Dat namelijk in dit art. 7 uitdrukkelijk een uitzondering gemaakt wordt voor den koopprijs en aankleven; dat, uit de omstandigheid dat de woorden tegen « kwijting van notaris Gheysens » niet meer werden herhaald wanneer gesproken wordt over de betaling van den koopprijs, duidelijk blijkt dat er een verschil gemaakt wordt tusschen beide betalingen; dat niets toelaat dit verschil te beperken tot den datum der betaling, zooals eischer het zou willen doen aannemen;

Overwegende, dat zoo een veelvuldig gebruik bestaat of bestaan heeft, volgens hetwelk de kopers den prijs betalen in handen van den notaris en niet in deze van den verkooper, dit geenszins

eenigen invloed kan hebben op de rechtsverhoudingen der partijen, en dit namelijk niet medebrengt dat de verkoopers machtiging gegeven hebben aan den notaris om den koopprijs voor hen te ontvangen;

Overwegende, dat de verplichting van binnen de maand te betalen voorzeker vereenigbaar is met de omstandigheid, dat als enkele geldige ontlasting van de kopers kan ontstaan door het overhandigen van een kwijting der verkoopers of schuldeischers; dat zij immers de gelden kunnen consigneren indien eenige moeilijkheid de definitieve regeling komt vertragen;

Overwegende, dat de woonstkeuze bij den notaris geen lastgeving medebrengt, zooals het trouwens algemeen door de rechtspraak en de rechtsleer wordt aangenomen;

Overwegende, dat aanlegger het bestaan, der volmacht nog tracht te bewijzen door het feit dat verweerster heeft gedoogd dat hij de huurgelden ontving vanaf 15 December 1936, hetzij vanaf den eersten vervaldag na de betaling aan den notaris en dit niettegenstaande dat de hypotheek ook deze huurgelden bezwaarde;

Overwegende echter, dat dit gedoogen, of dit verzuim van al hare rechten uit te oefenen, niet kan uitgelegd worden als een lastgeving, gegeven door verweerster of als een goedkeuring of geldigverklaring van de gedane betaling;

Overwegende, dat de omstandigheid dat, verschillende maanden voor den litigieusen verkoop de eigenaars aan notaris Gheysens volmacht hadden gegeven tot verkoopen van het huis, en dit met goedkeuring van verweerster, van geen belang is, en dat de toestand trouwens geheel veranderd is door de proceduur van dadelijke uitwinningen de aanduiding door den heer Voorzitter;

Overwegende, dat eischer beweert dat er rekening courant bestond tusschen verweerster en den notaris Gheysens; dat deze bewering echter door geen bewijzen wordt gesteund;

Overwegende, dat het blijkt uit de briefwisseling tusschen de verschillende partijen dat, na de betaling verweerster geweten heeft, of althans vermoed heeft, dat de prijs door eischer betaald was aan den notaris; dat dit niet insluit dat verweerster vrede nam met deze betaling; dat het enkel natuurlijk is dat zij, in deze omstandigheden trachtte drukking uit te oefenen op den notaris, om de definitieve regeling te bekomen, en dat ze zich niet tot eischer richtte, alvorens het bleek dat de notaris den koopprijs verduisterd had;

Overwegende, dat aanlegger dus het bewijs dat hij moest leveren niet voorbrengt; dat integendeel blijkt uit de termen der klacht door hem aan den heer Procureur des Konings gericht dat hij zich persoonlijk als benadeelde beschouwde; dat daarenboven van doorslaand belang voor het inzicht van verweerster is, de volmacht gevoegd aan het proces-verbaal van den verkoop, waardoor zij aan den heer Belpaire de uitsluitende machtiging gaf, zonder recht van substitutie, om den koopprijs te ontvangen;

Overwegende, dat eischer eindelijk zijn vordering

op quasi deliktueelen grondslag vestigende voorbrengt, dat verweerster zware fouten heeft bedreven in het opstellen van het lastencohier en door het gedoogen van het beschikbaarstellen der huurgelden;

Dat het eerste verwijt echter niet verweerster, maar den notaris zou kunnen treffen, terwijl de tweede aangehaalde omstandigheid indien ze, quod non, als een fout zou moeten beschouwd worden, dan nog buiten verband zou staan met de schade door aanlegger geleden, vermits hij, op dit oogenblik den prijs reeds betaald had;

Overwegende, dat er een ernstige betwisting bestaat nopens den titel van verweerster en dat er bijgevolg geen rede is de voorloopige uitvoering van dit vonnis te bevelen;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Alle verdere en strijdige besluiten van de hand wijzende;

Geeft akte aan verweerster van hare schatting van het geding;

Wijst aanlegger af van zijn verzet;

Veroordeelt hem tot de kosten;

Zegt dat de proceduur van rouwkoop vervolgd door verweerster zal mogen hernomen worden, maar enkel na dat huidig vonnis zal definitief geworden zijn;

Zegt dat er geene reden zijn om het huidig vonnis uitvoerbaar te verklaren, trots alle verhaal en zonder borgstelling.

30

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e Kamer bis. — 15 Juni 1938.

Voorzitter : M. Hallemans.

Pleiters : Mrs J. Wauters en A. Vaes.

BETALING. — DADELIJKE UITWINNING. — AANGESTELDE VERKOOPHOUDENDE NOTARIS. — BETALING VAN DEN KOOPPRIJS AAN NOTARIS. — NIET KWIJTSCHELDEND. — LASTKOHIER. — BEGIN VAN GESCHREVEN BEWIJS VOOR KOOPEL. — STILZWIJGENDE VERMOEDENS VAN LASTGEVING.

Een notaris, aangesteld door den Voorzitter der Rechtbank om zijn ambt te verleen voor het verkoopen van een onroerend goed, treedt niet op als lasthebber van den vervolgenden schuldeischer, zelfs wanneer deze laatste de aanstelling van een bepaalden notaris zou gevraagd hebben. Hij ontvangt zijne lastgeving van de juridictie die hem aanstelde. Deze lastgeving sluit in zich niet de macht, voor hetzij wie ook, den koopprijs te ontvangen. Tenzij een conventioneel mandaat, kan derhalve de verkoophoudende notaris geen geldige betaling ontvangen waardoor de koper van al zijn verplichtingen wordt ontheven.

Het stilzweigend mandaat kan echter worden bewezen door het lastkohier dat als een begin van schriftelijk bewijs door den koper kan worden ingeroepen indien het wordt aangevuld door ernstige preciese en overeenstemmende vermoedens.

Als zoodanig kan niet worden ingeroepen de omstan-

digheid dat in het lastkohier wordt voorzien dat de koopprijzen, premien en onkosten zullen betaald worden ten kantore van den notaris; evenmin het feit dat in de verkoopvoorwaarde werd voorzien dat de notaris geldige kwijting zal kunnen geven voor de betaling van koopprijs en aankleven.

De woonstkeuze bij den notaris brengt evenmin eenige lastgeving mede.

Van Hinsbergh t/ Discontokantoor der Nationale Bank van België te Mechelen.

Overwegende dat op 16 December 1936 aanlegger in openbare veiling op dadelijke uitwinning, vervolgd op verzoek van verweerster, een huis met garage, grond en aanhoorigheden gelegen te Antwerpen, Dambruggestraat nrs 235 - 237, aankocht mits den prijs van 178.000 fr., dat deze eigendom bezwaard was ten voordeele van verweerster met een hypothecaire inschrijving in eersten rang van 230.000 frank.

Overwegende dat eischer den koopprijs welke betaalbaar was binnen de maand, op 21 December 1936 stortte ter studie van den verkoophoudende Notaris Gheyssens welke dit bedrag verduisterde; dat verweerster, aanvoerende dat, tegenover haar, deze betaling niet geldig is, en door den koper niet kan ingeroepen worden, op 12 Mei 1937, de proceduur van herverkoop bij rouwkoop begon;

Overwegende dat eischer hiertegen verzet indiende en dat het huidig geding er toe strekt dit verzet gegrond te doen verklaren, te doen zeggen voor recht dat in deze zaak aanlegger aan al zijn verplichtingen voldaan heeft, en dat de aanmaning voorafgaandelijk aan herverkoop, nietig, ongeldig, onwettig en ongegrond is en zonder gevolg moet blijven; verder, tot het verbieden der herveiling, het geven van handlichting der hypotheken, met veroordeeling tot de kosten;

Overwegende dat ingevolge art. 1239 B. W. de betaling moet geschieden aan den schuldeischer of aan iemand welke van dezen laatsten, van het gerecht of van de wet, machtiging heeft ontvangen;

Overwegende dat de litigieuze verkoop een gerechtelijke verkoop was en dat, ingevolge art. 91 der wet van 15 Augustus 1854, de koopprijs overgedragen was aan de ingeschreven schuldeischers aan wie dus alleen geldig kon betaald worden, tenzij er een machtiging aan een derde persoon werd afgegeven;

Overwegende dat aanlegger in hoofdorde pleit dat de verkoophoudende notaris in de wet zelve de noodige machtiging vindt om den koopprijs te ontvangen, dat ten gevolge van de fiscale verplichtingen van de notarissen welke bij voorrang de belastingen betreffende het onroerend goed moeten achterhouden en aan de openbare besturen overmaken, de koper als het ware, niet anders kan dan in handen van den ministerieelen officier te betalen;

Overwegende dat uit deze verplichtingen niet noodzakelijk voortvloeit dat de notaris geldig den koopprijs kan ontvangen voor rekening van den koper; dat het voldoende is dat hij bepaalt dat de prijs in zijn tegenwoordigheid betaald worde,

om hem toe te laten de belastingen af te houden; dat trouwens in vele gevallen de koopprijs niet aan den notaris betaald wordt;

Overwegende dat, zoo het waar is dat de wetgever, bij het inrichten der proceduur van gedwongen verkoop van een onroerend goed de tusschenkomst en het controle van een notaris heeft voorgeschreven, welke optreedt als een mandataris van het gerecht, aan wiens ministerie de partijen zich moeten onderwerpen, anderzijds echter geen enkel wettekst veroorlooft te beslissen dat deze ministeriele officier op zal treden als een noodzakelijke bewaarhouder; noch dat hij de macht zou hebben van geldig te ontvangen en kwijting te geven voor rekening van den verkoper, wat dan niet meer alleen een in bewaaringgeving zou zijn, maar een werkelijk mandaat;

Overwegende dat een notaris, aangesteld door den Heer Voorzitter der Rechtbank, ingevolge art. 90 der wet van 15 Oogst 1854, om zijn ambt te leenen voor het verkopen van een onroerend goed, niet optreedt als lasthebber van den vervolgdenschuldeischer, zelfs wanneer deze laatste de aanstelling van een bepaalden notaris zou gevraagd hebben; dat hij zijn lastgeving ontvangt van de jurisdictie die hem aanstelde, dewelke trouwens het volledige recht heeft een ander ministerieel officier aan te duiden dan dezen voorgesteld door den schuldeischer; dat deze lastgeving de macht van voor rekening van hetzij wie ook den prijs te ontvangen, in zich niet sluit;

Overwegende dat er bijgevolg geen gerechtelijke, noch wettelijke machtiging gegeven werd aan den notaris om een geldige betaling, waardoor den koper van al zijn verplichtingen werd ontheven, te ontvangen; dat er dus dient onderzocht of hem door een der partijen een conventioneel mandaat van dergelijke draagwijdte werd gegeven;

Overwegende dat eischer niet beweert dat er een schriftelijk mandaat aan den gewezen notaris Gheysens werd gegeven; dat hij, om het bestaan van een stilzwijgend mandaat te bewijzen, minstens dient een begin van schriftelijk bewijs voor te brengen, gesteund door de ander bewijsvoering door de wet aangenomen, en n.l. door ernstige preciese en overeenstemmende vermoedens; dat inderdaad, zoo de koper een derde is tegenover de eventueel bestaande overeenkomst van lastgeving gesloten tusschen den notaris en den vervolgende schuldeischer, hij nochtans de mogelijkheid gehad heeft van den notaris het schriftelijk bewijs der lastgeving te eischen;

Overwegende dat aanlegger de vereischte bewijslevering in de eerste plaats in het lastenkohier meent te vinden; dat dergelijke bewijsvoering voorzeker ontvankelijk is, alhoewel verweerster pleit dat, gezien het den notaris verboden is eenig belang bij de overeenkomst te hebben, het onmogelijk is dat een lastgeving in de akte zelve zou bevat zijn; dat, zoo deze praktijk verboden is door art. 8 der wet van 25 Ventose jaar XI dit niet wegnemen kan dat de lastgeving op zich zelf geldig zou kunnen zijn;

Overwegende dat ingevolge art. 4 der verkoop-

voorwaarden «alle twist en moeilijkheden welke gedurende de verrichtingen der verkoopning zouden ontstaan, door den verkoop houdende notaris beslist zouden worden»;

Dat echter deze bepaling niet kan uitgelegd worden als een mandaat gegeven door een der partijen om een kwijting aan de andere partij te geven, vermits ze integendeel aan den notaris een scheidsrechterlijken rol geeft, wat zelfs niet te harmoniseeren is met een lastgeving door één der partijen;

Overwegende dat in art. 9 der verkoopvoorwaarden bepaald wordt dat de koopprijs, premie en onkosten, zullen moeten betaald worden ten kantore van notaris Gheysens, Markgravestraat, 12, te Antwerpen; dat alhoewel deze bepaling op strikte wijze geïnterpreteerd niets anders is dan de vaststelling van de plaats der betaling, ze toch geheel natuurlijk bij den koper de meening kon doen ontstaan dat een betaling in handen van den notaris voor hem een volledig libératoir karakter zou hebben, vooral daar in gezegd artikel 9 de woorden «en tegen kwijting van den verkoper» welke vaak in dergelijke omstandigheden voorkomen, niet bijgevoegd waren;

Overwegende echter dat dit nog niet kan gelden als een bewijs van een lastgeving door verweerster aan den notaris, vooral wanneer men deze van art. 7, waarin aan notaris machtiging wordt verleend geldig kwijting te geven voor de betaling der premien en onkosten; dat n.l. in dit art. 7 uitdrukkelijk een uitzondering gemaakt wordt voor den koopprijs en aankleven;

Dat uit de omstandigheden dat de woorden «tegen kwijting van notaris Gheysens» niet meer worden herhaald wanneer gesproken wordt over de betaling van den koopprijs, duidelijk blijkt dat er een verschil gemaakt wordt tusschen de beide betalingen;

Dat de omstandigheid dat deze onkosten wanneer het forfait van 18% zou blijken te hoog geweest te zijn, eventueel een deel van den koopprijs zouden bevatten hieraan geen verandering kan brengen;

Overwegende dat daarenboven art. 8 van het lastenkohier spreekt van een betaling van den koopprijs voor den notaris en niet aan dezen laatsten;

Overwegende dat, zoo een veelvuldig gebruik bestaat of bestaan heeft volgens hetwelk de koopers den prijs storten niet in handen van den verkoper, maar in deze van den notaris, dit geenszins eenigen invloed kan hebben op de rechtsverhoudingen tusschen de partijen en dat dit namelijk niet medebrengt dat de verkopers machtiging zouden gegeven hebben aan den notaris om voor hem te ontvangen;

Overwegende dat de verplichting van binnen de maand te betalen, en zonder dat er nochtans dag en uur nader bepaald worden, voorzeker vereenigbaar is met het principe dat als enkele geldige ontlasting van de koopers kan ontstaan door het overhandigen van en kwijting der verkopers of schuldeischers; dat zij immers de gelden kunnen consig-

neeren indien eenige moeilijkheid de definitieve regeling komt vertragen;

Overwegende dat de woonstkeuze bij den notaris geen lastgeving medebrengt, zooals trouwens algemeen door de rechtspraak en de rechtsleer wordt aangenomen;

Overwegende dat in de akte van verkoop zich de volgende bepaling bevindt: «En aanstonds heeft » de kooper Mijnheer Van Hinsberghe het gan- » sche bedrag van zijnen koopprijs met onkosten » aankleven betaald, waarover deze is dienende tot » kwijting en ontlasting»;

Overwegende dat de partijen het eens zijn om te verklaren, dat zij zich niet in de akten bevonden op het oogenblik dat de handteekeningen werden geplaatst, maar naderhand er werden ingelascht in de studie van den notaris;

Overwegende dat aanlegger hierin een bewijs meent te vinden van de volmacht gegeven door verweerster aan den notaris;

Overwegende echter dat de Rechtbank dergelijke gevolgtrekking niet kan aannemen; dat zoo het waarschijnlijk is dat, zooals het wel meer gebeurt, een open plaats in de akte werd gelaten om er kwijting in te lasschen, dit alleen beteekent dat de verkooptster het eens was om aan den kooper de onkosten eener afzonderlijke kwijting te sparen;

Overwegende dat verder aanlegger het bewijs der lastgeving nog tracht te vinden in het feit dat verweerster aan den notaris de grosse van hare hypothecaire vordering had toevertrouwd; dat deze omstandigheid echter van geen belang is tegenover den kooper van het huis; dat het natuurlijk is dat de verkooptster deze grosse aan den notaris ter hand stelt om de procedure te doen;

Overwegende dat het feit dat, na de betaling in zijn studie, de notaris aan aanlegger liet weten dat hij de huurgelden kon ontvangen, niet pertinent is, vermits het niet bewezen is dat verweerster dit ooit heeft geweten en zeker niet dat ze haar toestemming er toe heeft gegeven;

Overwegende dat eischer gewag maakt van zekere andere verkoopen gedaan door het ministerie van notaris Gheysens en ten verzoeken van verweerster;

Dat uit enkele aangehaalde gevallen echter niet blijkt dat deze laatste de gewoonte zou gehad hebben aan dezen notaris volmacht te geven den koopprijs te ontvangen en kwijting in blanco te geven;

Dat het ook uit niets blijkt dat er een rekening courant zou bestaan hebben tusschen verweerster en den notaris; dat er geen reden is om verweerster te gebieden haar boeken en de dossiers aangaande deze andere gevallen voor te brengen;

Overwegende dat verweerster bekend dat zij na de betaling, geweten heeft dat de prijs door eischer betaald was aan den notaris, dat zij bij Gheysens zelf en ook bij den heer Voorzitter der tuchtkamer der notarissen stappen aanwendde om in bezit te komen der gestorte bedragen;

Dat zulks echter niet insluit dat zij vrede nam met de kwestieuze betaling;

Dat het enkel natuurlijk is dat zij, in deze omstandigheden, trachtte drukking uit te oefenen op

den notaris om de definitieve regeling te bekomen, en dat ze zich niet tot eischer richtte, alvorens het vaststond dat de notaris den koopprijs verduisterd had en niet meer in staat was hem over te dragen;

Overwegende, dat aldus aanlegger het bewijs dat hij moest leveren niet voorbrengt, dat het integendeel van doorslaand belang ter zake is voor het inzicht van verweerster dat zij een volmacht had gegeven, welke gevoegd werd bij het proces-verbaal van verkoop, en waardoor zij aan den heer Belpaire de uitsluitende machtiging gaf, zonder recht van substitutie, om den koopprijs te ontvangen;

Overwegende dat er een ernstige betwisting bestaat nopens den titel waarover verweerder beschikt; dat, bijgevolg, het vonnis niet uitvoerbaar dient verklaard bij voorraad;

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpend;

Wijst aanlegger af van zijn verzet,

Zegt voor recht dat de procedure van rouwkoop vervolgd door de exploitanten van 3 en 7 Juni 1937 regelmatig zal mogen hernomen worden, echter niet voor dat het huidig vonnis definitief zal geworden zijn;

Zegt dat er geen redenen zijn om het vonnis uitvoerbaar te verklaren, trots alle verhaal en zonder borgstelling. Geeft akte aan verweerster van hare schatting van het geding-;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten van het geding.

31

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

18 Mei 1938.

Voorzitter: M. De Ruyck.

Rechters: MM. De Bersaques en Belpaire.

Pleiters: Mrs Ronse en Lagrange.

BURGERLIJK RECHT. — VERBINTENISSEN; WETTELIJKE OORZAAK. — DWALING OMTRENT DE OORZAAK. — DRAAGWIJDTE.

In tweezijdige overeenkomsten heeft de verbintenis van ieder contractant de verbintenis van zijn medecontractant voor oorzaak.

Het is voor den kooper van een onroerend goed onverschillig of hij zijn eigendom heeft verkregen, bij middel van commandsverklaring of bij voortverkoop; indien hij geen hogere registratierechten heeft moeten betalen dan voorzien en zijn eigendomsrecht door niemand wordt betwist. In die voorwaarden kan hij zich niet beroepen op een dwaling omtrent de oorzaak daar deze geen invloed op zijn toestemming heeft kunnen uitoefenen.

Vermaercke en Cons. t/ Bekaert en Cons.

Overwegende dat uit een proces-verbaal van openbare verkoop van notaris Van Innis te Zingem d.d. 23 Juli 1928 blijkt dat de erfgenamen van Camile De Ruyck aan François Dens, mits de som

van 55.000 frank een woonhuis met erf en twee perceelen land, gelegen te Eeke, gekadastréerd sectie A, nummers 637b, 638c, 638d, 639d en deel van 636a, groot te zamen 25 a. 25 ca. verkochten;

Dat deze akte vermeldt dat gezegde François Dens aanstonds verklaarde dezen koop te hebben gedaan voor rekening en in naam der appeltanten;

Overwegende dat uit een onderhandsche gezegelde akte van zelfden datum spruit dat Dens den koop voor rekening van Adolf en Remi Bekaert, die hem te dien einde aangesteld hebben, had gedaan en dat deze laatsten er slechts in toestemden dat hun mandataris Dens command zou verklaren op naam der appeltanten op voorwaarde dat gezegde appeltanten zich het recht ontzegden « van de heeren Bekaert aan te spreken of tegen hen te reclameeren over den reuk, het stof of den afloop der wateren die van hun fabriek staande te Eeke zouden kunnen voortkomen »;

Overwegende dat appeltanten de gracht die deze afloop der wateren toeliet hebben gedempt en geïntimeerden vergoeding nopens deze niet-nakoming der verbintenis van appeltanten vervolgen;

Overwegende dat appeltanten beweren dat deze verbintenis nietig is wegens dwaling omtrent haar oorzaak;

Dat ze inderdaad aanvoeren dat het contract, tusschen hen en Bekaert gesloten, geen loutere commandsverklaring maar wel een voortverkoop zou uitmaken;

Overwegende dat in de tweezijdige overeenkomsten de verbintenis van ieder contractant de verbintenis van zijn medecontractant voor oorzaak heeft (Kluyskens : Verbintenissen blz. 66);

Overwegende dat in casu de verbintenis van appeltanten om den afloop der wateren te leiden dus de verplichting van geïntimeerden om hen den eigendom der hierboven vermelde erven te laten verkrijgen voor oorzaak had;

Overwegende dat er in casu geen dwaling omtrent de oorzaak bestaat vermits appeltanten dezen eigendom feitelijk hebben verkregen en dat ze dus het doeleinde dat hen aanzette de betwiste overeenkomst te sluiten volkomen hebben bereikt;

Overwegende dat er volgens appeltanten slechts dwaling zou bestaan nopens de rechtsmiddelen waardoor deze eigendomsoverdracht geschiedde;

Overwegende dat het voor appeltanten gansch onverschillig is te weten of ze het eigendom van deze erven bij middel van een commandsverklaring of van een voortverkoop hebben verkregen, daar ze geen hogere registratierechten hebben moeten betalen dan ze voorzien hadden en hun eigendomsrecht door niemand wordt betwist;

Dat zulke dwaling, ware ze bewezen, geen invloed op de toestemming van appeltanten heeft kunnen uitoefenen en dus zonder uitwerksel is op de geldigheid van het contract;

Dat de vraag tot nietigverklaring der overeenkomst dienvolgens ongegrond voorkomt;

Overwegende dat appeltanten ook beweren dat de overeenkomst hen niet verplichtte de betwiste gracht open te houden;

Overwegende nochtans dat wanneer appeltanten

zich het recht ontzegden « van de heeren Bekaert aan te spreken of tegen hen te reclameeren over den reuk, het stof of den afloop der wateren die van hunne fabriek zouden kunnen voortkomen », deze verbintenis noodzakelijk de verplichting bevatte den afloop dezer wateren niet te hinderen;

Dat zulk beding inderdaad nutteloos ware geweest indien het aan appeltanten vrij stond te allen tijde de gracht waardoor de wateren afliepen te dempen;

Dat zulke verklaring der overeenkomst, strijdig met art. 1134, 1135 en 1157 Bgl. Wb., dient verworpen;

Overwegende dat appeltanten het bedrag der aangevoerde schade ontkennen;

Overwegende dat geïntimeerden van af 14 Februari 1934 appeltanten aanmaanden om einde te stellen aan de niet-uitvoering van hun verbintenissen en hen lieten weten dat ze daardoor een schade van 5 frank daags opliepen;

Dat appeltanten geen antwoord gaven op deze aanmaning en dus het bestaan en het beloop der schade niet betwistten;

Overwegende dat de schadeloosstelling door den eersten rechter vastgesteld dienvolgens rechtmatig voorkomt;

Om deze redenen,

de Rechtbank, verklaart het beroep ontvankelijk maar ongegrond, wijst het af; bekrachtigt het bestreden vonnis, veroordeelt appeltanten tot de kosten van het hooger beroep.

32

VREDEGERECHT TE PUERS

24 Juni 1937.

Rechter : M. Franz Van den Hende.
Pleiters : Mters Jozef Muys en Joris Lens.

BEZITSVORDERING (ACTION POSSESSOIRE). —
VOORWAARDE VAN ONTVANKELIJKHEID IN-
ZAKE RECHT VAN DOORGANG.

De bezitsvordering is alléén ontvankelijk voor rechten, die kunnen verworven worden door verjaring; derhalve zal de Rechtbank dezen eisch niet ontvangen, wanneer het een recht van doorgang betreft, ten behoeve van een eigendom welke niet ingesloten ligt (Verbr., 2 November 1899, P. 1900, I. 24).

Aangezien de aanleggers zich er over beklagen dat het wegenisrecht hetwelk zij bezitten over de erven van de verweerders, door dezen werd gestoord met versperring bij middel van een ijzeren draad;

Dat zij bijgevolg vragen den hinderpaal alzoo gesteld weg te ruimen;

Aangezien de vordering zooals ze werd ingeleid het karakter draagt eener bezitsvordering;

Aangezien het recht van doorgang eene onderbroken erfdiensbaarheid daarstelt;

Dat deze niet bij verjaring kan verkregen worden en dus ook niet als grondslag kan dienen voor eene

bezitsvordering, ten ware het erf der aanleggers zou ingesloten liggen ;

Aangezien deze de ingeslotenheid van hun erf inroepen, dat een erf moet beschouwd worden als zijnde ingesloten, niet alleen als de uitweg onmogelijk is, maar ook wanneer hij gevaarlijk of onvolgende is voor de exploitatie, en ook nog, wanneer de eigenaar werken van zulken grooten omvang zou moeten uitvoeren, dat de onkosten niet in verhouding zouden zijn met de waarde van het erf.

(Daloz n° 549-577, Siville, II, N° 998).

Aangezien het blijkt uit de plaatsschouwing dat twee groote wegen loopen langsheen den eigendom van verweerders ;

Dat een uitweg zonder overdreven onkosten, gezien de belangrijkheid van den eigendom, gemakkelijk kan aangelegd worden naar de Kloosterstraat waar trouwens van nu af reeds eene poort op uitgeeft ;

Aangezien het erf van aanleggers niet ingesloten is, dat zij bijgevolg de ingeslotenheid niet kunnen aanvoeren om hun recht van uitwegenis bij middel eener bezitsvordering te handhaven.

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter van het kanton Puurs, oordeelende wedersprakelijk en in eerste beroep, verklaren den eisch niet ontvankelijk en wijzen verweerders af van hunnen tegeneisch ;

Stellen de onkosten van het geding, begroot tot heden op 131,50 fr., ten latsten van de aanleggers ;

Geven akte aan verweerders dat zij hunne vorde-
ring schatten op meer dan 1000 fr.

33 VREDEGERECHT TE LEUVEN

14 Mei 1938.

Vrederechter : M. A. Veltkamp.
Pleiters : Mters Reynaert en Van Lint.

TERUGGAVE VAN MEUBELN WEDERRECHTELIJK WEERHOUDEN. — OF SCHADEVERGOEDING.

Verweerder is gehouden de meubelen weer te geven of zooniet de schade die eischer daardoor lijdt te vergoeden, deze schade mag billijk geschat worden op duizend frank.

Eischer heeft het recht zich in bezit der meubelen te stellen door alle middelen van recht, waar zij zich ook mochten bevinden.

Audiens A. t/ Audiens J.

Bij exploit van den deurwaarder Eeckhaut, te Leuven, in dato 6 April 1938, deed de vrager de verwerende partij dagen om te verschijnen voor den Heer Vrederechter van het eerste kanton Leuven, ter zitting van Zaterdag, 30 April daarna, ten einde :

Aangezien eischer bij verweerder heeft ingewoond en deze laatste wederrechtelijk weerhoudt namelijk een slaapkamer in eik, begrijpende een bed met matras, klerkas, nachttafel en een zetel ;

Aangezien alle minnelijke pogingen om de terug-

gave te bekomen zonder gevolg zijn gebleven niet-tegenstaande het bezitsrecht ervan niet betwist wordt ;

Zich aldaar, verweerder, te hooren verwijzen de kwestieuze meubelen hierboven beschreven af te geven binnen de drie dagen van het tusschen te komen vonnis ;

Hooren zeggen dat bij gebreke afgifte te doen, binnen boven vermeld tijdstip, eischer het recht zal hebben zich in het bezit dezer meubelen te stellen door alle middelen van recht en waar zij ook zich mochten bevinden ;

En indien de teruggave en de bezitneming onmogelijk zouden zijn, verweerder zich van nu af en voor dan te hooren verwijzen aan eischer te moeten betalen, eene som van 1000 fr. ten titel van schadevergoeding ;

Zich verweerder te hooren verwijzen tot de wettelijke intresten en tot de kosten van het geding ;

Actie geschat voor wat de bevoegdheid en hooger beroep aangaat op min dan 1000 fr. ;

Het vonnis uitvoerbaar te hooren verklaren niet-tegenstaande verzet of beroep en zonder borg.

De zaak werd ter rol gebracht en opgeroepen ter zitting van dertig April 1938, en verschoven ter zitting van 7 Mei daarna, partijen hunne middelen en besluiten uiteengelegd hebbende, werd de zaak alsdan in beraad gehouden en ter zitting van heden volgend vonnis uitgesproken :

Aangezien eischer aan verweerder teruggaaf vraagt der volgende meubelen : een slaapkamer in eik, begrijpende bed met matras, klerkas, nachttafel en zetel ;

Aangezien verweerder niet loochent dat kwestige meubelen bij hem door eischer binnengebracht werden, doch beweert dat eischer hem een som schuldig zou zijn, en beweert dat kwestige meubelen door ongedierte vervuild zijnde, hij deze meubelen doen verdwijnen heeft ;

Aangezien verweerder het bewijs niet levert of zelfs niet voorstelt te leveren van zijne gezegdens ;

Aangezien verweerder aldus gehouden is kwestige meubels weer te geven of zooniet de schade die eischer daardoor lijdt te vergoeden ; dat deze schade billijk mag geschat worden op 1000 fr. ;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, gelet op artikels 2, 34, 37, 41 en 64 van de wet van 15 Juni 1935 ;

Verwijzen verweerder binnen de 8 dagen van het huidig vonnis, de slaapkamer in eik, begrijpende een bed met matras, klerkas, nachttafel en een zetel aan eischer af te geven ;

Zeggen dat bij gebreke deze afgifte te doen binnen boven vermeld tijdstip, eischer het recht heeft zich in het bezit der meubelen te stellen door alle middelen van recht, waar zij zich ook mochten bevinden ; en zoo de teruggave of in bezitneming onmogelijk zoude zijn, verwijzen verweerder van nu af voor dan aan eischer eene som van 1000 fr. te betalen ten titel van schadevergoeding, met de wettelijke intresten vanaf 26 April 1938.

Verwijzen verweerder tot de kosten van het geding berekend tot op heden ter som van 35 fr., niet inbegrepen deze van uitvoering van het huidig vonnis.

BIBLIOGRAPHIE

SERVAIS & MECHELYNCK. — *Les Codes belges.* — 24e édition. — Etabliss. E. Bruylant. — Brussel. 1938.

Wij vestigen de aandacht van onze lezers op het verschijnen der 24e uitgave van de gekende «Codes belges» van Servais en Mechelynck, uitgegeven door de Firma Bruylant te Brussel.

Dit uitstekend werk is op de hoogte gesteld van de allerlaatste gegevens der wetgeving en in een supplement is de tekst bijgewerkt geworden tot op den datum van 17 September 1938.

Gezien de menigvuldige wijzigingen die zich in den laatsten tijd in onze wetgeving hebben voorgedaan is het voorzichtig enkel een recent verzamelwerk bij de praktijk te gebruiken. De nieuwe uitgave van Servais en Mechelynck beantwoordt ten volle aan alle vereischten.

UIT DE PERS

PLECHTIGE VIERING VAN HET 100-JARIG BESTAAN VAN HET BURGERLIJK WETBOEK IN NEDERLAND

Verleden Zondag is in de Ridderzaal te 's Gravenhage op plechtige wijze het 100-jarig bestaan van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek herdacht. Te dezer gelegenheid werden redevoeringen gehouden door verschillende hoogstaande persoonlijkheden, namelijk Minister Goseling, Minister van Justitie; Jhr. Mr. Feith, president van den Hoogen Raad der Nederlanden; Prof. Mr. E. Meijers, voorzitter van de Nederlandsche Juristenvereniging en Mr. G. J. Lycklama à Nijholt, voorzitter van de Nederlandsche Advocatenvereniging.

Wij geven hieronder het uitvoerig en uitstekend verslag dat over deze belangrijke vergadering verscheen in het ochtendblad van de «Nieuwe Rotterdamsche Courant», van Zondag, 2 October 1938.

* * *

REDE MINISTER GOSELING

De minister van Justitie, mr. C. M. J. F. Goseling, hield een rede waaraan wij het volgende ontleenen:

De jubelklanken bij het 40-jarig regeeringsjubileum van onze Koningin klinken ons nog in de oren. Bij de opening der Staten-Generaal, hebben wij het uit den mond van Hare Majesteit mogen hooren, dat de herinnering aan dit feest haar onvergetelijk zal zijn wegens de bewijzen van gehechtheid aan Haar en Haar Koninklijk Huis, die in die dagen uit alle lagen van ons volk zijn gegeven. Dat is in waarheid geweest een feest van én voor het volk. Het was zoo, dat niet de Koningin jubileerde, maar dat het volk jubileerde om zijn Koningin.

Deze enkele herinnering stelt aanstonds de herdenking, waarvoor wij heden in deze zaal bijeen zijn in het juiste licht, of beter gezegd, in de juiste schaduw. De jurist met den sterkst denkbaren maatschappelijken zin, noch de maatschappelijke werker met een zekere aangeboren juridische begaafdheid, kan een oogenblik de illusie hebben, dat dit eeuwfeest in zijn orde een sterken weerklink zal vinden in ons geheele volk. En toch heeft de regeering de overtuiging, dat dit eeuwfeest — als ik deze gebruikelijke uitdrukking

mag bezigen — «niet onopgemerkt mocht voorbijgaan». Zij heeft daarom gaarne eenig coördineerend initiatief genomen en aan een aangename, door de regeering gewaardeerde samenwerking is mede deze plechtige bijeenkomst ontsproten.

De gedachte aan deze algemeene, deze volksche, deze nationale beteekenis van onze burgerlijke wetgeving is — dunkt mij — bij uitstek passend voor het openingswoord, dat ik thans namens de regeering zou willen spreken.

Na een globale samenvatting der totstandkoming van de codificatie te hebben gegeven, zeide de minister:

De invloed van de codificatie

Mijn doel met deze wel zeer globale samenvatting is geen ander dan de codificatiegedachte in haar uitwerking ten onzent in verband te brengen met eenige wezenlijke elementen in onze rechtspleging en het geheel te plaatsen in het kader van ons staatsbestel. En dan is — dunkt mij — zelfs dit globale overzicht te dezer plaatse voldoende om te doen zien, hoe in dit kader rechtsgoederen van groote waarde zijn verzorgd. Ik bedoel, eenheid en zoovele mogelijk zekerheid van rechtspleging en rechtsbedeeling op den grondslag eener nationale wetgeving. De oorspronkelijke bedoelingen van Kemper, zooals die tot uiting kwamen in de ontwerpen van 1816 en 1820, mogen dan, wat het nationale karakter betreft, niet ten volle zijn verwezenlijkt, zeker mag toch met den schrijver van een der opstellen in het Gedenkbok worden vastgesteld, dat door het wetboek heen een draad van nationale oorspronkelijkheid loopt.

Nationaal in den gezonden zin was ook het verschijnsel, dat men zich bij de totstandkoming niet heeft overgegeven aan een overschatting van het werk van den codicator, alsof deze eens en voor altijd alles zou regelen. Tot eenigen principieelen tegenstand tegen de in Nederland gedurende een eeuw Nederlandsch recht codificatiegedachte is het dan ook in die dagen ten onzent niet gekomen. Het is duidelijk, dat — juist zonder overschatting of overdrijving, als waarop ik doelde — de codificatie heilzamen invloed kan hebben op de eenheid en de zekerheid in rechtspleging en rechtsbedeeling. Wat deze wezenlijke waarden betreft, is dit niet anders geworden sinds de Grondwet in 1887 aan den gewonen wetgever de bevoegdheid heeft gelaten om enkele onderwerpen in afzonderlijke wetten te regelen. Men kan discussieeren omtrent de systematiek, omtrent de opportuniteit van een zoondanige afzonderlijke regeling in een bepaald geval. Die gelegenheid hebben zich de juristen in voorkomend gevallen natuurlijk niet laten ontnemen. Maar of nu — om een voorbeeld te noemen — de wet op het arbeidscontract in het Burgerlijk Wetboek is verwerkt, de regeling van den koop en verkoop op afbetaling daarin is opgenomen, terwijl van 1 November van dit jaar af de pachtbetrekkingen, in een afzonderlijke wet zullen zijn geregeld, — dit doet niets af aan de beteekenis van het feit, dat de groote beginselen van het verbintenis- en overeenkomstenrecht in het algemeen wetboek zijn en blijven neergelegd, en dat zij op dien grondslag in wetenschap en praktijk voortgezette toepassing vinden. De dubbele eeuwherdenking in gereede aanleiding dit werk van rechtstoepassing en rechtsvorming te zien in onverbrekelijk verband met de functie, welke de Hooge Raad als opperste gerechtshof te vervullen heeft, en welker beteekenis in het laatste kwart van de thans voltoidde eeuw zeker nog is gestegen. In het bestek van deze openingsrede is het mij niet gegeven meer te doen dan deze gedachte uit te spreken.

«Ons Burgerlijk Wetboek is een rustig bezit»

Ik besluit met de woorden, waarmede mijn leermeester, professor Scholten het gedenkboek opent: Ons Burgerlijk Wetboek is een rustig bezit. Ik vind deze woorden zoo typeerend voor de algemeene, ik zou haast willen zeggen de volksche beteekenis van ons Wetboek en ik acht ze de volle overweging waard, juist in dit tijdsgewricht. Men durft haast niet meer te spreken van rust, op gevaar om voor oud en versleten te worden aangezien. Het schijnt soms, of de kracht zich moet manifesteeren in de onrust. Dynamiek, tempo — dat is het machtige modewoord. Wie nog even tijd kan vinden voor bezinning, zal het onweerstaanbare verlangen voelen opkomen om rust te vinden, niet door een vlucht in het nietsdoen maar rust door een stevig houvast. Zoo is het in het persoonlijke leven; zoo is het voor het leven in de staatsgemeenschap; zoo is het — niet in de laatste plaats — voor de betrekkingen tusschen de volken onderling. En om bij de nationale staatsgemeenschap te blijven — daar neemt de verzorging van de rechtsbetrekkingen tusschen de burgers een bij uitstek gewichtige plaats in.

Mogen wij in de nieuwe eeuw ook in dit opzicht ons houvast bewaren, in eenheid en in gezonden nationalen zin.

REDE VAN JHR. MR. RH. FEITH

Vervolgens sprak de president van den Hoogen Raad der Nederlanden, jhr. mr. Rh. Feith.

De invoering op 1 October 1838 van Nederlandsche wetboeken maakte voorgoed een einde aan den strijd, die in het laatst van de 18de en het begin van de 19e eeuw ook hier te lande was gevoerd tusschen de voor- en tegenstanders van de historische school. Hoewel minder heftig dan in Duitschland, was toch ook hier met krachtige argumenten betoogd eenerzijds dat codificatie den dood beteekende van de vrije ontplooiing van en uit de volksovertuiging opkomend recht, en anderzijds, dat nu eindelijk eens een eind moest komen aan de verscheidenheid van rechten in de verschillende provinciën en steden en dat ter wille van rechtszekerheid en rechtseenheid de invoering van een stel algemeen werkende wetboeken een dringende eisch des tijds was.

Vragen wij naar de beteekenis van het heden gevierde eeuwfeest, dan ligt deze niet in de eerste plaats in de vastlegging en handhaving van de codificatiegedachte, doch hierin, dat 100 jaar geleden hier voor het eerst nationale wetboeken zijn ingevoerd. Na de Fransche overheersching werd ook de behoefte gevoeld om de ons van buiten opgelegde wetgeving, die ook na den Franschen tijd was gehandhaafd — zij het in een door Bilderdijk bezorgde vertaling — door een in de landstaal gestelde en met de Nederlandsche begrippen en gewoonten strookende te vervangen.

Het is bekend, dat in de jaren tusschen 1814 en 1836 over dit nationale karakter een lange en onoverwinkelijke strijd is gevoerd en dat het in hoofdzaak twee politieke gebeurtenissen zijn geweest — in 1815 de samenvoeging, bij het Tractaat van Weenen, van de Zuidelijke bij de Noordelijke Nederlanden en in 1830 de wederafscheiding van België — die een tijdsgeest totstandkoming van de wetboeken hebben verhinderd.

Na hiervan eenige herinneringen uit de historie te hebben opgediept, ging spreker aldus voort:

In 1825 was het B. W. op een enkelen titel na gereed, de overige wetboeken volgen weldra, in 1829 vond nog een redactionele revisie plaats en was de België-

sche opstand niet tusschen beide gekomen, de nieuwe wetboeken van 1830 zouden reeds in het begin van 1831 in werking zijn getreden.

Een herziening bleek echter opnieuw noodig.

De herzieningsarbeid van het B. W. was, op enkele uitzonderingen na, in 1833 gereed, die der overige wetboeken volgde geleidelijk en zoo konden ten langen leste de nieuwe thans in waarheid nationaal geworden wetboeken « met den klokslag van middernacht tusschen 30 September en 1 October van het jaar 1838 » worden ingevoerd.

Als voorzitter van den Hoogen Raad wijdde spreker thans enkele woorden aan den tweeden jubilaris.

Nadat de Hooge Raad der Nederlanden bij de wet op de rechterlijke organisatie van 1827 in overeenstemming met de grondwetten van 1814 en 1815 als hoogste rechtscollege in Nederland was ingesteld, bepaalde een Kon. besluit van 10 April 1838, dat dit college tegelijk met de inwerkingtreding der nieuwe wetboeken zijn rechtspraak zou aanvangen.

De cassatierechtspraak, de voornaamste taak van den Hoogen Raad, begon dus heden 100 jaar geleden.

De tegenwoordige Hooge Raad is noch als de opvolger van den vroegeren Hoogen Raad in Holland en Zeeland, noch van het Nationaal gerechtshof van 1795, noch van het in 1813 ingestelde Hooggerechtshof der Vereenigde Nederlanden te beschouwen. Al deze colleges waren appelgerechten; de Hooge Raad werd, in navolging van de Fransche Cour de cassation, als hof van cassatie ingesteld.

Zoo herdenken wij dan heden drieërlei: de invoering in 1838 van de Nederlandsche wetboeken, het feit, dat in Nederland, gedurende een eeuw Nederlandsch recht is gesproken, en het feit, dat de Hooge Raad zijn cassatietoezicht 100 jaar heeft uitgeoefend.

Honderd jaar nationale wetboeken

Wil dit nu zeggen, dat de wetgeving van 1838 zich al dien tijd in de algemeene sympathie heeft verheugd en nagenoeg ongewijzigd tot ons is gekomen? Het ware in strijd met de feiten, dat te beweren. De wensch naar herziening, naar verjonging onzer wetboeken werd al spoedig vernomen en wij weten hoe verschillende staatscommissies haar beste krachten hebben ingespannen om dien wensch althans gedeeltelijk, in vervulling te doen gaan. Dat hare ontwerpen het zelfs niet tot regeeringsontwerpen hebben gebracht, ligt waarlijk niet aan den inhoud, maar hieraan, dat de taak om gansche wetboeken te herzien te veel van de krachten van den wetgever zou hebben gevergd.

Van de gelegenheid tot partieele herzieningen is, gelijk bekend, een ruim gebruik gemaakt.

Zoo is van het in 1838 opgetrokken trotsche gebouw maar weinig in de oorspronkelijke gedaante overgebleven. Helaas hebben de opvolgende bouwmeesters bij hun restauratiewerk, wat vorm en stijl betreft, niet altijd die pieteit betracht, die tegenover oude, eerbiedwaardige gebouwen geboden is.

Honderd jaren Nederlandsche rechtspraak

Beteekent dit, dat onze rechtscolleges, zooals men in 1838 hoopte, eenzelfde lijn volgend en op elkanders uitspraken voortbouwend, erin zijn geslaagd de voornaamste rechtsvragen waartoe de wetboeken aanleiding gaven, op te lossen, zoodat het Nederlandsch recht, voorzover in wetten vervat, thans naar een ieder duidelijk is? Het mocht wat. Over belangrijke rechtsvragen is en wordt in de rechtspraak nog steeds verschillend gedacht. Recht en wetenschap verkeerden

in een toestand van voortdurende evolutie. Er is dus niets verwonderlijks in, dat onder den invloed daarvan dezelfde vragen in verschillende tijden verschillend worden beantwoord en dat meermalen op vroegere jurisprudentie wordt teruggekeken.

Voor al in de latere jaren kwam daarbij het inzicht naar voren, dat het recht niet enkel in de geschreven wet, maar ook daarbuiten is te vinden en dat de rechten, naast tekstuitlegging, mede rechtsvorming en rechtsverfijning tot taak heeft. Honderdjarige rechtspraak omvat dus nog wel wat meer dan honderdjarige uitlegging van wetboeken!

En ten slotte wordt niet altijd en overal dezelfde methode van uitleggen gevolgd.

Is het dan wonder, dat het ideaal eener uniforme rechtstoepassing nog verre van verwezenlijkt is?

Honderd jaar cassatietoezicht

Is dan tenminste de Hooge Raad als «*cour régulatrice*» er in dien tijd in geslaagd eenheid in de jurisprudentie te brengen en is in de afgelopen eeuw tenminste het cassatie-instituut onaangevochten gebleven? Ook op die vraag moet het antwoord ontkennend luiden. Vooreerst is dit college, tengevolge van de beperkte opdracht om alleen bij en wegens wetschennis te vernietigen, niet bij machte om in alle rechtvragen, die zich in een proces voordoen, het beslissende woord te spreken.

Dan mag niet worden vergeten, dat de voornaamste taak van den Hoogen Raad niet is, de uniformiteit in de rechtspraak te bevorderen, maar om in elk bijzonder geval voor de richtige samenleving van de wetten te zorgen. Tenslotte hebben de nieuwere opvattingen ook bij het hoogste rechtscollege weerklank gevonden.

Hoe verklaarbaar dit alles echter ook moge zijn, een feit is het, dat de Hooge Raad — al worden zijn uitspraken als regel door de lagere colleges gevolgd — de gewenschte eenheid in de rechtspraak over het gehele gebied van het recht niet heeft kunnen bewerkstelligen en dat ook zijn eigen jurisprudentie in de afgelopen eeuw meermalen wijzigingen heeft ondergaan.

En constante waardeering? Over geen onderdeel van ons procesrecht is, zooveel strijd gevoerd als juist over de cassatie.

Tegen de bedoeling van den wetgever in heeft de praktijk er een kostbare derde instantie van gemaakt, die om de reeds genoemde redenen niet ten volle aan het gesteld doel beantwoordt en vaak noodeloos den procesgang ophoudt. Intusschen schijnt het niet gemakkelijker er iets beters voor in de plaats te stellen en is het merkwaardig, dat het cassatie-instituut, bij de vele veranderingen, die onze rechterlijke organisatie in de afgelopen eeuw heeft ondergaan, en niettegenstaande de herhaalde pogingen om het te vervormen of af te schaffen, nog steeds zijn oude plaats in het procesrecht heeft behouden.

Is er nu, dit alles in aanmerking genomen, nog grond voor een feestelijke herdenking?

Wetgeving en rechtspraak, zij zijn beide gebrekkig en vergankelijk. Zeker, het gebouw onze burgerlijke wetgeving draagt de sporen van zijn ouderdom en op menige plek van aangebrachte restauratie, maar het is er des te eerbiedwaardiger om. Waar het op aankomt, is, dat de 100 jaar geleden vervaardigde wetboeken de grondslag van ons nationale recht zijn gebleven en dat latere wetgevers dit nationale karakter hebben bewaard. Hoofdzaak is ook, dat onze wetgeving niet, als zoo menige andere, ons door een

vreemde overheersching of door een eigenmachtige regeering van boven is opgelegd, maar, vrijelijk uit de in het volk levende beginselen is voortgekomen en door oprechte samenwerking van kroon, en volksvertegenwoordiging is tot stand gekomen.

Met de rechtspraak is het even zoo gesteld. Al beslissen onze verschillende colleges de hun voorgelegde rechtsvragen dan vaak in verschillende zin en al is de cassatierechter niet steeds bij machte in hun uitspraken de gewenschte eenheid te brengen, deze eer kan aan den Nederlandschen rechter niet worden onthouden, dat hij zich in de afgelopen eeuw steeds van zijn hooge taak bewust is geweest en dat hij te allen tijde zonder aanzien des persoons naar zijn beste weten en eerlijke overtuiging de geldende wetten op het hem voorgelegde geval heeft toegepast. Naar sprekers meening is dit de hoogste lof, die aan een rechter kan worden toegebracht.

Spreker eindigde als volgt:

Zoo moge de dag van heden dan voor wetgever en rechter beiden een spoorslag zijn om op den ingeslagen weg voort te gaan: de wetgever door onze wetboeken hoe langer hoe meer te maken tot een codificatie van nationaal recht en een weerspiegeling van hetgeen in den boezem des volks als levend recht wordt gevoeld — en de rechter door aan dat recht de zuivere toepassing te geven en door elk geding, waarover zijn beslissing wordt ingeroepen, te streven naar datgene, wat door de Romeinen reeds als hoogste doelstelling der rechtspraak werd beschouwd, t.w. de kunst om een ieder het zijne te geven.

TOESPRAAK PROF. MR. E. M. MEYERS

Hierna sprak prof. mr. E. M. Meyers, voorzitter der Nederlandsche Juristenvereniging, een rede uit, waarvan het volgende is ontleend.

Een wetboek bepaalt slechts ten deele het recht van een land. Vroegere wetgevers mogen nog gedacht hebben, dat het mogelijk is in duidelijke voor geen tweëerlei uitlegging vatbare voorschriften het gansche recht te beschrijven, zoodat, gelijk Justinianus het uitdrukte, een wetboek, als het ware door een muur omringd, niets buiten zich had. Echter bij de totstandkoming onzer codificatie wist men zeer goed, dat de wetboeken als ieder menschenwerk niet alleen hun gebreken en onvolmaaktheden hadden, maar dat het ook van de rechtsgeleerden zou afhangen wat van de algemeen geformuleerde voorschriften in de praktijk zou terecht komen. In 1838 werd diep beseft, dat het mede de taak der rechtswetenschap was om leiding te geven bij wetsuitlegging en rechtstoepassing.

De gebrekkige bestudeering voor 1838 van de op komst zijnde Nederlandsche wetboeken, heeft gemaakt, dat na 1838 de inspanning der Nederlandsche juristen zich in de eerste plaats moest richten op het kennen der wetsartikelen en hun verstaan in onderling verband.

De eerste periode onder heerschappij der nationale wetgeving — ongetwijfeld een periode van verval, zoowel van de wetenschap als in verband daarmee ook van de rechtspraak — is omstreeks 1870 geëindigd.

Wederopbloei van de wetenschap

De wetenschap had zich eindelijk aan de nieuwe wetgeving aangepast, de twee groote handboeken, de dertien-deelige Diephuis en de zestien-deelige Opzoomer, gaven voorloopig aan exegese der wetsteksten meer dan genoeg; de wetenschap kon wederom vrijer haar vleugelen uitslaan. Spreker kon geen volledig

overzicht van deze opleving geven, welke trouwens niet alleen zich over 't burgerlijk recht, maar over de gansche rechtswetenschap uitstrekte.

Het oud-vaderlandsch recht krijgt eindelijk de belangstelling der wetenschap. De oprichting van leerstoelen voor het oud-vaderlandsche recht en de stichting der Vereeniging tot uitgave der oud-vaderlandsche rechtbronnen zijn de uiterlijke symptomen.

De behoefte aan wetshervorming schenkt het aanzijn aan de Nederlandsche juristenvereeniging. In de 68 jaren van haar bestaan heeft deze door haar praeadviezen en haar besprekingen ter algemeene vergadering belangrijke bouwstoffen voor wetenschap en wetgeving bijgedragen. De wensch naar ingrijpende wetshervormingen is kenmerkend voor de rechtswetenschap dezer tweede periode.

Drieërlei oorzaak is daarvoor aan te voern.

In de eerste plaats sloten vele regelingen niet meer aan bij de ontwikkeling van het moderne verkeer met zijn spoorwegen, telefoon, telegraaf, auto- en luchtverkeer. Een tweede oorzaak van herziening kan men samenvatten in wat men gewoonlijk het sociale vraagstuk noemt. In de derde plaats drong men tot wetsherziening aan wegens de vele technische fouten, waarmee onze wetboeken van hun geboorte af behept waren.

Prof. Meyers ging deze tekortkomingen na en constateerde dat op het eind der vorige eeuw eerst in de wetenschap maar onder diens invloed ook in de rechtspraak een duidelijke reactie is ingetreden.

«Groeïend recht»

Datgene wat bij de totstandkoming der wetboeken reeds van vele zijden verkondigd was, werd steeds duidelijker beseft: het geldende recht is nog iets anders dan het geheel der wetsteksten; de rechtswetenschap heeft ruimere horizons dan met behulp van taal en logica de wet uit te leggen. Wet, rechtspraak en wetenschap, zijn niet een meester, een dienaar en een tolk, maar zij zijn tot een eenheid vervlochten.

De wet vormt daarvan nog steeds de kern, maar de rechtspraak heeft zich daarom vastgezet en geeft het geldende recht zijn steeds wisselenden verschijningsvorm. In deze rechtspraak komen niet alleen nieuwe of gewijzigde opvattingen der wetenschap, maar ook de zich wijzigende behoeften der maatschappij tot weerspiegeling. Het recht groeit, ook al blijft de wet ongewijzigd.

Nieuwe stroomingen in de wetenschap hebben haar duidelijke uitwerking ook in de rechtspraak gehad. In het algemeen kan men dit zeggen, dat de rechtspraak, wat haar methode van rechtsvinding betreft, minder aan schommelingen onderhevig is dan de wetenschap. Toch ziet men, zij het dan ook niet met zoo scherpe uitersten, de wetenschappelijke stroomingen in de rechtspraak weerkaatsen.

Het is meer dan coincidentie, dat na 1900 de Hooge Raad o.m. in afwijking van zijn vroegere rechtspraak de onrechtmatige daad identificeert met de in het maatschappelijk verkeer onbetamelijke. Met dit gewijzigde standpunt ten aanzien van de beteekenis der codificatie zijn velen onder de tegenwoordige juristen de technische tekortkomingen van ons burgerlijk wetboek, waarvan Opzoomer en Fruin zoo hoog opgaven, veel lichter gaan opnemen. Een geest, van meer waardeering tegenover de oude codificatie van 1838 is duidelijk merkbaar. Men acht ons Burgerlijk Wetboek een vertrouwd huis, een vredig bezit. Inderdaad is het afkeurende oordeel over het werk van 1838 in vroeger

tijd in de wetenschap veel te scherp geweest, maar toch zij gewaarschuwd tegen de opvatting, die een grondige technische herziening van dat wetboek niet meer noodig acht.

Voor de wetenschap is het een groot gevaar het zwaartepunt onzer rechtsontwikkeling in de rechtspraak te zoeken.

Wetboek en rechtspraak

Omdat het zwaartepunt der rechtsvinding niet meer uitsluitend in de wet gezocht wordt, heeft men behoefte aan een nieuw steunpunt voor de rechtszekerheid. Men vindt dit in de rechtspraak. Deze gewijzigde opvatting omtrent de beteekenis der rechtspraak komt duidelijk in de handboeken tot uiting.

Laten wij vooral niet de waarde eener codificatie voor het rechtsleven van een volk te laag aanslaan.

De beteekenis van een wetboek is moeilijk eryaringsgewijs vast te stellen. Raadpleging van de rechtspraak doet slechts hier en daar gebreken van de wetgeving uitkomen. Wie zich tot de rechtspraak zou beperken om de waarde van een wetboek vast te stellen, die zou hetzelfde doen als degene, die de volkskracht van een staat wilde bepalen enkel door de ziekenhuizen te bezoeken.

De waarde van een wetboek komt eerst naar voren als men ook kennis draagt van de gevallen, waarin het normaal functionneert, waarin het vragen tot klaarheid brengt zonder dat redelijke twijfel mogelijk en rechterlijke tusschenkomst wenschelijk is. In dat opzicht biedt een behoorlijk geformuleerd geheel van algemeene regels veel meer voordeelen dan een steeds weinig overzichtelijk, onvolledig en moeilijk hanteerbaar complex van precedenten.

Zelfs voor het meten der tekortkomingen van het wetboek biedt de rechtspraak slechts betrekkelijke hulp.

Het bestaan van vele onzekerheden bij principieele rechtsvragen en hun slechts langzame en incidenteele opruiming door de rechtspraak, maakt het noodig, dat de burgerlijke wetgeving nu en dan op de helling gebracht wordt voor een grondige technische herziening. Wil een nationale codificatie een waarachtig symbool der nationale eenheid zijn, dan dient het Wetboek, zooals het in zijn toepassingen aan de menigte als realiteit verschijnt, het vertrouwen van het volk te hebben.

Gedurende 100 jaar heeft in Nederland dit vertrouwen in de rechtsbedeeling ongeschokt bestaan. Het is een zegen, waarvoor wij niet dankbaar genoeg kunnen zijn. Want de grootste ramp, die een volk treffen kan, is niet een economische achteruitgang, het verlies van politieke macht, een niemand sparende epidemie. Het is een splijting van het volk zelf, veroorzaakt door wantrouwen in de onpartijdigheid van recht en rechtsbedeeling.

Wanneer wij juristen hier op dezen dag van alle zijden des lands te zamen gestroomd zijn om het honderdjarige bestaan onzer nationale codificatie te gedenken, dan gaan onze gedachten in de eerste plaats naar die wetboeken zelf. Maar in de tweede plaats gedenken wij hen, onze voorgangers, die de hoogte van het recht door hun karakter en hun werk hebben weten te handhaven. Doch tevens gevoelen wij de verantwoordelijkheid die in deze tijden op ons rust, om dit erfgoed onzer vaders voor het komende geslacht te bewaren.

REDE Mtr G. J. LYCKLAMA A NYEHOLT

Na prof. Meijers was het woord aan den voorzitter der Nederlandsche Advocatenvereniging, Mtr G. J. Lycklama à Nijeholt, die onder meer als volgt sprak :

Hoe zwaar was de taak van den wetgever, die in de vorige eeuw burgerlijke wetten had te geven aan ons volk, waarnaar het zich in zijn samenleving zou moeten gedragen, die het als recht zou moeten aanvaarden. En zoo te meer nu dat volk een langen tijd had gevoerd voor zijn vrijheid als natie, en deze zelfde drang naar vrijheid, uiting van een sterk ontwikkeld rechtsgevoel, zich ook voor het individu, in den staat, zou doen gelden.

Doch de wet alleen kan niet geven wat noodig was. De toepassing, de rechtsbedeeling zou haar deel moeten bijdragen. En daarbij is de balie betrokken. Daar ligt het terrein van den voortdurenden strijd tegen de onmacht; zich te onderwerpen aan het recht, de strijd om deze te overwinnen en te komen tot een beslissing die aller belangen naar juiste waarde schat; die een offer oplegt, maar niet zoo zwaar dat het ondragelijk is, waarbij de samenhang der dingen zoo ruim gezien wordt, dat niet door een rechtvaardig schijnende beslissing, elders of later, onheil gesticht wordt.

Voor de balie gaan de gedachten in de eerste plaats uit naar het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, speciaal naar het procesrecht en naar de wet op de Rechterlijke organisatie en de reglementen ter uitvoering daarvan gemaakt. Daarin liggen haar wettelijke grondslag en de regelen om den rechtsstrijd in goede banen te leiden.

Een der groote verdiensten van ons procesrecht is het juiste begrip van de taak die in het proces aan den rechter en den advocaat voor een goede rechtsbedeeling moet toevallen.

Ik denk vooral hieraan dat de voorbereiding, zoo men wil, de instructie van de zaak, niet gelegd is in handen van den rechter.

Het is de balie welke, ook bij deze voorbereiding, de partijen bijstaat. Zij zal, zoo sterk mogelijk, het partijstandpunt moeten voordragen. Maar dan ook waarlijk zoo sterk mogelijk, met ter zijde lating van wat den leek belangrijk schijnt, doch dit niet is.

Hier voert de advocaat veelal den eersten strijd. Hij zal dit kunnen doen zonder nadeel omdat hij vrij gekozen is. Maar ook en vooral, omdat men weet dat hij onafhankelijk is, vrij om te verdedigen wat hij rechtvaardig acht, zonder naar eenige stem te moeten luisteren dan die van zijn geweten.

Ook deze beginselen gelden onder de wetgeving van 1838.

De bepalingen van het reglement III waren aanvankelijk niet een geheel gelukkige uitwerking hiervan en nog zijn er wel wenschen aan de zijde der balie.

Onze rechtsbedeeling geniet eere en autoriteit, doch ondervindt ook het bezwaar dat reeds in de 18de eeuw en ook nu nog tegen den rechtsgang hier te lande werd ingebracht: den langen duur.

Door wetswijziging werd in 1896 een belangrijke verbetering gebracht ter bespoediging van de procedure.

Verschillige andere minder belangrijke wijzigingen brachten hun aandeel in de verbeteringen. Doch meer dan deze bracht ons voordeel het steeds meer in en bij de rechtspraak doorbrekende inzicht, dat bepalingen van het procesrecht geen doel, doch middel zijn. Dat doel slechts is van het werkelijk bestaande

geschil na een ordelijken en gelijken strijd een juiste beslissing te verkrijgen.

Dit beteekent het einde van de aanbidding van het formalisme, dat in den komenden tijd geheel verdwijnen moet en zal.

Waarborg hiervoor is mij de geest waarin rechterlijke macht en balie samenwerken aan het groote werk der rechtsbedeeling.

Wat thans dan wel mogelijk is? Vergeef mij als ik dit niet opsom, want eigenlijk blijkt in de praktijk haast alles mogelijk wat noodig is voor een goeden gang van zaken, voor zoover dit niet op een uitdrukkelijk voorschrift van de wet stuit, dat den weg verspert. Deze hinderpalen weg te nemen lijkt mij de taak, die voor ons ligt en de volbrenging daarvan ook zal bevestigen, den geest van samenwerking tusschen rechter en advocaat, welke onmisbaar is bij rechtsbedeeling.

Daarmede zullen wij medewerken aan de verwezenlijking van ons aller ideaal, de zege van het recht, in ons volk, dat daaraan de innerlijke kracht en zedelijke waarde zal ontleenen om zijn plaats in de wereld te blijven innemen.

De Minister van Justitie heeft daarna een slotwoord gesproken.

TAALONKRUID.

De wettigheid van dit Koninklijk Besluit is tegen alle hekeling beveiligd. — Wettigheid: légitimité.

Wettelijkheid: légalité.

Zij is niet beveiligd, maar wel bestand.

In de uitvoering van het K. B. — En exécution de... ter uitvoering van (Van Grieken).

Het besluit stelt een regelmatige toepassing daar der wet van 17 Mei 1933. — Daarstellen wordt algemeen afgekeurd als germanisme. Het is trouwens een «looper» voor allerhande begrippen, waarvoor wij meer passende uitdrukkingen hebben.

Hier: het besluit is een regelmatige toepassing.

Aanslagen. — Vind ik niet in Van Dale, noch in Koenen.

Aanslaan: voor een som belastingplichtig stellen.

De kwestige-aanslag. — Voor de aanslag in kwestie.

Taks. — Bij «taxe» geeft Van Dale: 1) vastgestelde prijs; 2) schatting; 3) (Zuidn.) belasting; tol. Bij taks: (Zuidn.) taxe.

Bij afwijking van artikel 1. — Vind ik niet Van Dale, wel: in afwijking van.

Belasting vestigen. — Etablir un impôt.

Een belasting heffen (Van Grieken).

Van Dale: een belasting heffen van, leggen op.

Het Besluit, hetwelk beschikt. — *Het Besluit welk beschikt.* — Dewelke, voor welke, is verouderd, doch komt nog wel voor in hooger en stijl. In de Zuidn. schrijftaal vindt men nog dikwijls «dewelke» in gewonen stijl, onder invloed van leuel.

Aan de Regering bevoegdheid wordt verleend om haar toe te laten zekere maatregelen te treffen. — *Bevoegdheid wordt verleend tot het treffen van zekere maatregelen.*

Maatregelen van aard om de machten van de openbare diensten te vereenvoudigen. — De nature à (Gallas): in staat om, van dien aard dat maatregelen van dien aard dat zij de inrichtingen van de openbare diensten vereenvoudigen.

Voor wat betreft. — Wat betreft.

Verhelpen aan iets. — Men zegt in het Nd.: iets verhelpen.

Diensten die tegelijk het beheer van den staat en de plaatselijke beheeren aanbelangen. — Men zegt niet : het beheer van den staat, maar *het bestuur* (l'administration), ook de plaatselijke besturen.

Bij middel van. — Ned. : door middel van.

Overwegende dat deze interpretatie de draagwijdte van voormelde bepaling ontaardt. — Wordt hier verkeerd gebruikt in den zin van *dénaturer* : d. i. doen ontaarden.

Ontaarden beteekent : se *dénaturer*.

dénaturer (Gallas) : verdraaien, de bedoeling miskennen, verkeerd opvatten of uitleggen.

In geval ze worden aangegeven. — *Ingeval* (in één woord) : voegwoord : au cas où.

In geval van overmacht (in twee woorden) : en cas de.

De redens. — Reden (oorzaak), meerv. *redenen*.

Reden (rekenk. verhouding), meerv. *redens*.

Overwegende dat het verhaal regelmatig is in den vorm. — *Overwegende dat de voorziening regelmatig is in den vorm.*

«Recours» beteekent : 1) inroeping van hulp; 2) toevlucht; 3) verhaal, eisch tot schadevergoeding; beroep (recours en cassation) (Gallas).

«Verhaal» : schadeloosstelling, vergoeding (Van Dale). *Recours contre le garant* : verhaal op den waarborg (Bellefroid).

«Voorziening» in verbreking (Van Dale, Bellefroid, B. W. 265).

Requirante. — Bellefroid : de verzoekende partij, de verzoeker.

Geldsommen voor een bedrag groot 150.000 fr. — (Van Dale) : ten bedragen van, tot een bedrag van 150.000 fr.

De beroeper, de beroepene. — L'appelant, de eischer in beroep (Bellefroid).

L'intimé, de gedaagde in beroep (Bellefroid, Van Grieken).

Aangezien de wil van den afgestorvene van de beurswaarden uit de erfgifte te sluiten. — *Aangezien de wil van den afgestorvene om de beurswaarden uit te sluiten.*

De erfflater zijn inzicht laat kennen van het legaat van titels tot de bepaalde titels te beperken.

In principaal, intresten en aankleven. — «Principal» : hoofdsom (Bellefroid, Gallas). Van Dale geeft : «hoofdsom en rente», vermeldt echter met «principal». B. W. 609 : hoofdsom.

«Aankleef» bestaat enkel in het enkelvoud (Van Dale, Koenen).

In hoofdsom, interesten en... B. W. (474 enz.) gebruikt altijd : interest.

Aftrok. — Zuidned. volkstaal. In het Ned. zegt men *af trek* (Van Dale, Peeters).

Vraag in scheiding van tafel en bed. — Demande en... : eisch tot... (Bellefroid).

Onderhoudspensioen. — Pension alimentaire. (B. W. (205) uitkeering tot onderhoud.

Inzake. — Van Dale geeft enkel «in zaken van...». Van Grieken citeert : en matière de : in zake van (W. v. Straffr.). Dus in elk geval met twee woorden te schrijven.

Eisch van scheiding van tafel en bed. — *Eisch tot scheiding...*

Beslagname. — Bellefroid, Van Dale, Van Grieken vermelden beslag, inbeslagneming, beslaglegging. B. W. 1242 enz. : beslag, 531 : inbeslagneming.

De nietig verklaring. — In één woord : de *nietigverklaring*.

Wanneer gezegden heer Van Opstal verblijft. — *Wanneer gezegde...*

Diensvolgens. — Dienvolgens.

Vonnis bij verstek-ontslag in dagteekening van den 22n Juli 1937. — *Vonnis bij verstek met ontslag van 22 Juli 1937.*

Bij gemis aan voorwerp. — *Bij gemis van voorwerp.*

Tegenstel. — Van Dale geeft alleen *tegenstelling* : verzet, oppositie.

Inachtgenomen. — In het Ndl. schrijft men dit in drie woorden : *in acht nemen* (Van Dale).

Bij nalatigheid te verschijnen. — Bellefroid : *Bij nalatigheid om te verschijnen.*

Solidairlijk. — Het B. W. (1222, 1431, enz.) gebruikt altijd : *hoofdelijk*.

Van dezen waarvan hij niet kon verwachten. — «Waarvan» wordt in het Ndl. vooral gebruikt voor zaken. Voor personen doorgaans : van wien, van wie.

Mandeeiligheid. — Van Dale geeft enkel «mandeelig» en vermeldt het als gewestelijk mandeelig : gemeenschappelijk, enz., van gemeene muren gezegd.

B. W. 656 : droit de mitoyenneté : recht van gemeenschap.

Hetgene met de zaak vereenigd en ingelijfd is. — Inlijven bij; vereenigen met.

Hetgene met de zaak vereenigd en er bij ingelijfd is.

In aanzien van het doel dat de wetgever nastreeft. — Ten aanzien van het doel.

Tegenstrijdig aan. — Van Dale geeft : in tegenstrijd met.

Uitsluitelijk. — Znd. schrijftaalgewoonte voor *uitsluitend*.

TIJDSCHRIFTEN

TIJDSCHRIFT VOOR NOTARISSEN. — Nr. 9. — September 1938. — Registratierechten. — Vonnis houdende veroordeeling van geldsommen. — Akte waarbij erkend wordt het bestaan van de veroordeeling of van het contract dat tot grondslag van het vonnis diende.

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr. 31. — 17 September 1938. — Prof. Mr J. H. W. Verzijl, De facultatieve clause in de praktijk der internationale rechtspraak (II, slot). — Mr E. W. Catz, Het veertigste congres der International Law Association.

Nr. 32. — 24 September 1938. — Mr G. E. Lange-meijer : Strafrecht en Verkeer. — Mr P. H. M. Hoogenbergh, Zekerheids- en schijnacten in verband met de Pauliana.

JOURNAL DES TRIBUNAUX. — Nr. 3542. — 25 September 1938. — Pierre Poirier : Vacances payées.